

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

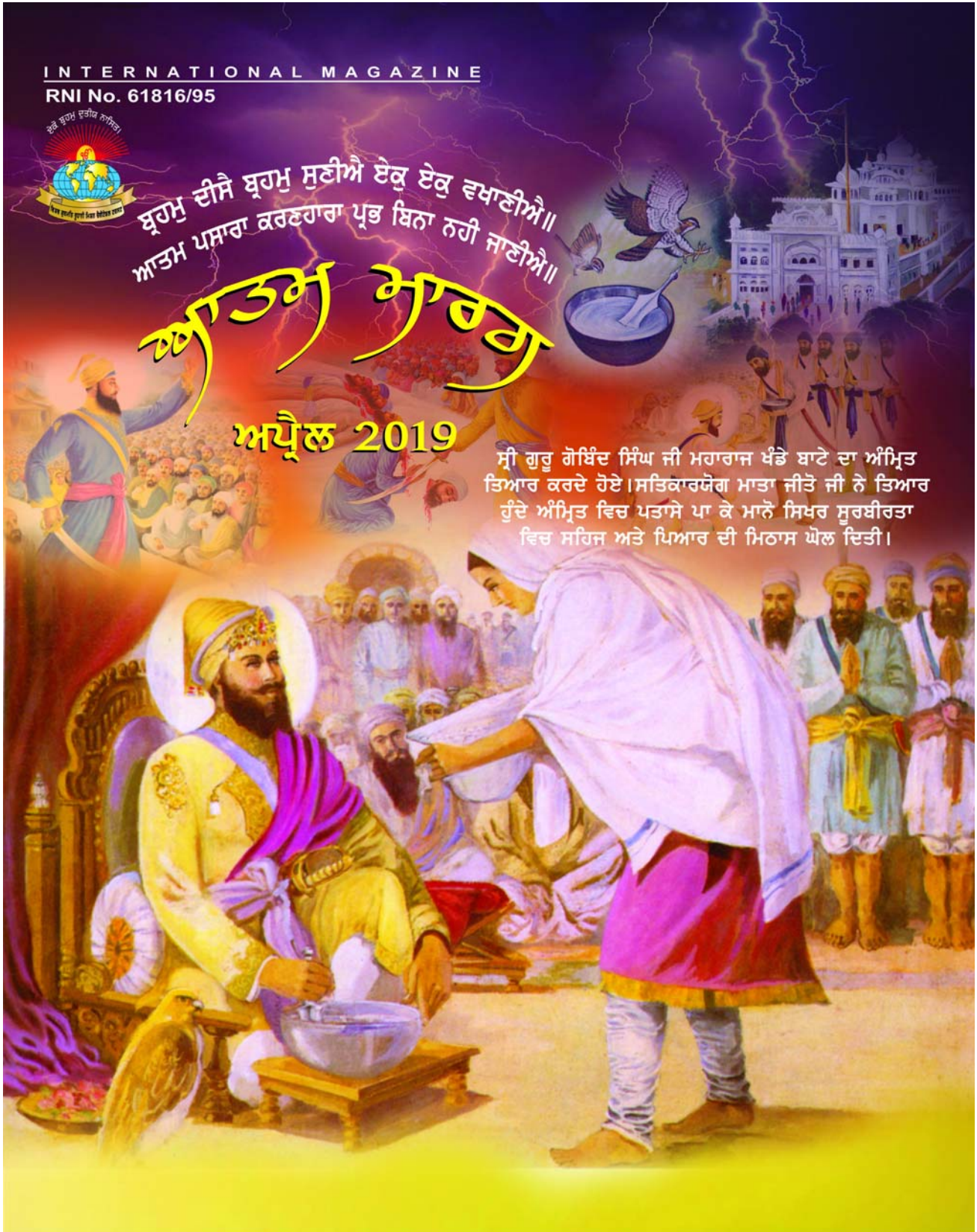

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਅਪ੍ਰੈਲ 2019

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਪਾ ਕੇ ਮਾਨੋ ਸਿਖਰ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਘੋਲ ਦਿਤੀ।

ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਪੱਚੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਅਪ੍ਰੈਲ, 2019
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ
10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਛਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
- ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ
ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਵਿਸਾਖੀ	16
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ	34
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 10	39
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
6.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ	42
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
7.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	45
8.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	47
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
9.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ	50
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
10.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	53
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
11.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	55

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਪਾਂਧੀ, ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਦਿਤ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ 25ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੀ ਹੱਦ ਬੰਦੀ ਵਿਚ 25 ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਰ ਜੁਆਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸਦਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ।

ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ ॥
ਚਾਲੀਸੀ ਪੁਰੁ ਹੋਇ ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ
ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ ॥

ਸਤਰਿ ਕਾ ਮਤਿਹੀਣੁ ਅਸੀਹਾਂ ਕਾ ਵਿਉਹਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੁਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ ॥
ਢੰਢੇਲਿਮੁ ਢੁਢਿਮੁ ਡਿਠੁ ਮੈ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਧੁਏ ਕਾ ਧਵਲਹਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਬਚਪਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੁਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨਾ ਕਦੇ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਬੁੱਢੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਇਹਨਾਂ ਹੱਦ ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰ ਇਕ ਰੱਥ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਸਹਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੁਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ ॥
ਅੰਗ- ੫੫੪

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪਿਛਲੇ 24 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਕ ਖਾਸ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਮਕਸੂਦ ਹੈ। ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਤੇ ਉਸ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਆਖਰੀ ਟਿਕਾਣਾ ਲੱਭਣ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦਾ ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਿਕਲੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਭਾਵ ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ ਤੱਕ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਖਿਆਲ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਚ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੰਨ 1975 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਗਿਆਨੀ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਪਾਸੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਵੀਚਾਰ ਤੇ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਜੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨ ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣੇ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਈ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਬਹੁਮੰਜ਼ਲੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜਿਥੇ ਉਚਾਈਆਂ ਪੱਖੋਂ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਚਾਈਆਂ ਬਹੁਤਾਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਚਾਈਆਂ ਕੇਵਲ ਨੇਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਤਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਤੇ ਕਾਫੀ ਡੂੰਘੀ, ਦੀਰਘ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਦੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਬ ਤੇ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਕ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਵੰਡਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ (ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਹਸਤ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤੇ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਪਛਾਣੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਕੌਮ/ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੇ ਮਰ ਮਿਟਣ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਕਾਰਨ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਕੌਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ **'ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ' || (ਅੰਗ-289)** 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਇਆਵੀ ਮੰਗ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਭੇਟਾ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ

ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਮਾਇਆਵੀ ਸਿਰੋਪਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹੀ ਅਸੂਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਏ ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਵਲੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਾਇਆਵੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ- ਪਰ ਇਕ ਅਪੀਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ **'ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ' || (ਅੰਗ-289)** ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੋਲ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 24 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਅਲ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ, ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

ਹੁਣ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਲੋਂ ਸਭ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੋਈਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 1995 ਤੋਂ ਸੰਨ 2000 ਤਕ ਜੋ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਆਪ ਜੀ ਖੁਦ ਜਾਂ ਬੈਂਕ/ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਚੈਕ ਡਰਾਫਟ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਇਸਦੀ ਰੀਨੀਊਅਲ ਕਰਵਾਉ। ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹਰ ਪਾਠਕ ਜਨ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਇਕ-ਇਕ ਹੋਰ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਾਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ/ਅਡਾਪਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਫੈਲਾਅ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਈਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਹਥਲੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 'ਤੇ)

ਵੈਸਾਖਿ

ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਰੁ ॥
 ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਰੁ ॥
 ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਰੁ ॥
 ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਰੁ ॥
 ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥
 ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥
 ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਪਿਛਲੇ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਿਰਤ ਕਰਮ ਦੇ ਵਿਛੁੜੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰੀ 84 ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਕੇ ਮਹਾਨ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਦਸਦਾ, ਆਪਣੇ ਦੁਖਾਂ ਭਰੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ -

**ਬੈਰੁ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥
 ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ ॥
 ਇਆਹੁ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥
 ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੮

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਲ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਦਾ ਥਿਰ ਹੈ -

**ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
 ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥
 ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
 ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥
 ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥
 ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥
 ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ**

**ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥
 ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥
 ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥
 ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ
 ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਮੈਂ ਮਨਮੁਖ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਹ ਨੈਣ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਕੇ ਛਿੰਨ ਭੰਗਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਾਲੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

**ਰਤਨੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਲਰਿ ਤਿਆਗੈ ॥
 ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਲਾਗੈ ॥
 ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਏ
 ਸੁਪਨੈ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਵਣਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੩

ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ; ਜੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨੇਕ ਕੰਮ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਭਿਮਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਹੋਰ ਮੈਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਮੁਰਦੇ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧੇਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੇ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ ॥
 ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ -

ਇਹੁ ਮਨੁ ਮੈਲਾ ਇਕੁ ਨ ਧਿਆਏ ॥
 ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਲਾਗੀ ਬਹੁ ਦੂਜੈ ਭਾਏ ॥
 ਤਟਿ ਤੀਰਥਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵੈ ਅਹੰਕਾਰੀ
 ਹੋਰੁ ਵਧੇਰੈ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਲਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਅਨੇਕ-ਅਨੇਕ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਹਨ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਨਉਨਿਧ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
 ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮੁ ॥
 ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
 ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਅਖੁੱਟ ਹੈ ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਲਖ ਤੇ ਅਪਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਭੂਤ ਤੇ ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਆਪਾ ਭਾਵ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਜੋ ਮਹਾਂ ਮੀਠਾ ਰਸ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹਉਮੈ ਦੇ ਮਿਟਣ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਵਸ ਗਿਆ, ਹਉਮੈ ਟੁੱਟ ਗਈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਅੰਤੀਵੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੀ ਜੋਤੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤੀ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਰਲ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਇਸੁ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ ॥
 ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਸੈ ਹਰਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ ॥
 ਆਪੇ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੈ ਆਪੇ
 ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਆਪੁ ਵੰਞਾਵਣਿਆ ॥
 ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਮੀਠਾ
 ਗੁਰਮਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆਵਣਿਆ ॥
 ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲਾਇਆ ॥
 ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥
 ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਏ ਕੋਈ

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵਣਿਆ ॥
 ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਸਚੁ ਨੇਤ੍ਰੀ ਪਾਇਆ ॥
 ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣੁ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥
 ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ
 ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪

ਸਾਧ ਸੰਗਤ! ਕਿਰਤ ਕਰਮ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੁੰਦੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੋਜ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਕਾਰਨ ਅਸਾਡਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ, ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੋਝੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਅਸਾਡੇ ਹੱਥ ਕੁੰਜੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਕੁੰਜੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਕੌੜਾਂ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਨਿਗੁਰਾ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਸੋਝੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰਕੇ ਭਟਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਈ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮ ਸੁਖ ਨੂੰ ਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਗਿਆਨ ਚਕਸੂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ, ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਰੀਰਹੁ ਭਾਲਣਿ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਜਾਏ ॥
 ਨਾਮੁ ਨ ਲਹੈ ਬਹੁਤੁ ਵੇਗਾਰਿ ਦੁਖੁ ਪਾਏ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਅੰਧੇ ਸੁਝੈ ਨਾਹੀ
 ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਆਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਥੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਚਾ ਹਰਿ ਪਾਏ ॥
 ਮਨਿ ਤਨਿ ਵੇਖੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਜਾਏ ॥
 ਬੈਸਿ ਸੁਥਾਨਿ ਸਦ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ
 ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਵਣਿਆ ॥
 ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥
 ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥
 ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
 ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥
 ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥
 ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
 ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠੇ ਵਿਰਲਾਪ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ -

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩

ਪਰ ਇਸ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਗੁਪਤ ਭੇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ। ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਦਿਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਗਨ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਇਸ ਬਿਰਹਨ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਦੀਵਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਉਹ ਹਰੀ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਫਲਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਵੋ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਧਨ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਤਾ ਹੈ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ; ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਝੂਠਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਫਲਾਵੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤਰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਵਰਸ਼ਾ ਸਦਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਹਵਾ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਦਿਤੀ, ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਣ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ 72 ਕਰੋੜ, 72 ਲੱਖ, 72 ਹਜ਼ਾਰ, ਦੋ ਸੌ ਖੂਨ ਨਾੜੀਆਂ (blood channel) ਦਸੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ 14 ਖਰਬ ਸੈਲ ਲੱਗੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਰੋ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਤ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਸਾਨੂੰ ਜਿਉਂਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖਮਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਭੁਜੰਗਾ ਨਾੜੀ ਨੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਗਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਦਿਬਜ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦਿਬਜ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਮਹਾਨ ਸੁਰੀਲੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ; ਦਿਬਜ ਨਾਸਕਾ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਸੁਗੰਧਤ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦਿਬਜ ਰਸਨਾ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਸ ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਮ ਰਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਵਾਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁੱਟਦੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਨੇਕ-ਅਨੇਕ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ

ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥

ਅੰਗ - ੮

ਜੋ ਆਪੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਫਿਨ ਭੰਗਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੁਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੁਰੇ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਜੋ ਇਸ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ

ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ॥

ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ

ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤੁ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ

ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥
 ਅੰਗ - ੧੩੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜੋ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥
ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥
ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੁਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥
ਤਹ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥
ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥
ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ ॥
ਅਨਿਕ ਪੁਨਹ ਚਰਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਤਰੈ ॥
ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਪਰਹਰੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਘਨੇਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਮਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾ ਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਅਸਾਨੂੰ ਨਖਿੱਧ ਜੂਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ-

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਸੋ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮
 ਕੁੱਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ - ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ।
ਜੋ ਜਾਨੈ ਮੈ ਜੋਬਨਵੰਤੁ ॥
ਸੋ ਹੋਵਤ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਜੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਜੋਬਨ, ਜਸਮਾਨੀ ਖਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਮੈਂ ਸੁੰਦਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜੋਬਨਵੰਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਧਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਭੁਲਿਆ ਜੀਵ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦੇ ਕੀੜੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਜੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਦੀ ਜੂਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ
ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥
 ਅੰਗ - ੫੨੬

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਕਾਨਾਂ, ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ, ਹੋਰ

ਅਨੇਕਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ ਪਾ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹਨ, ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ
ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥
 ਅੰਗ - ੫੨੬

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਧੋਖੇ ਵਾਲੀ ਖਿਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ -

ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ
ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

ਜੋ ਇਸਦੇ ਸਬੰਧੀ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ-ਜਿਉਂਦੇ ਹੀ ਬੇਰੁਖੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨੈਣ-ਪ੍ਰਾਣ ਚਲਣ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਉਹ ਸਾਂਭ ਲੈਣਗੇ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲਾਵਾ ਹੈ। ਕਲਜੁਗੀ ਪੁਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਸਰਵਣ ਵਰਗੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇਤਰਾਂ ਹੀਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਵਹਿੰਗੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵਾਲੇ ਪੁਤਰ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਵਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਤਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਉਹ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮੈਂ ਸਤਿ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਐਸੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੀ ਆ ਗਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗਲ ਨਾ ਘੁਟ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਖੇਦ, ਕਿੰਨੀ ਖੇਚਲ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ, ਆਪਣਾ ਸੁਖ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ,

ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਪੁੱਤਰ ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਸ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ
ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ
ਜਿਨ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - 748**

ਸੋ ਐਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਜੀਵ ਫਸ-ਫਸ ਕੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਸੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਐਸਾ ਢੀਠ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦਾ। ਪੜ੍ਹਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋਤੀਆਂ ਭੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਹਰ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ
ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੌਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩**

ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਇਸ ਖਿਚ ਵਿਚ ਜੀਵ ਪੂਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 24000 ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਉਸਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਛਲਾਵੇ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ -

**ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫**

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

**ਸਾਸ ਸਾਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ
ਬਿਥਾ ਸਾਸ ਮਤਿ ਖੋਇ।
ਕਿਆ ਜਾਨੈ ਕਿ ਅੰਤ ਕਉ
ਇਹੀ ਸਾਸ ਮਤਿ ਹੋਇ।**

ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਜਮਲ ਪਾਸ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਆਖਰੀ ਬਚਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਓ ਨਰਾਇਣ! ਲੇਕਿਨ ਉਸਦਾ ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕੋ ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਵਿਚ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਣਾ, ਉਸਨੇ ਮਹਾਨ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮ ਸਰੂਪ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਦੇਵਗਣਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਿਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਅਜਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਨੀ
ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ ॥
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੧**

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਥਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਣ
ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ
ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੦੨**

ਸੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਏ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਆਲੂ, ਕਿੰਨੇ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ, ਕਿ ਭਾਵਨੀ ਹੀ ਦੇਖੀ। ਸੋ ਐਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਹਰਿ ਸਾਜਣ ਪੁਰਖ ਵਿਸਾਰ ਕੈ' ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫਸ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਝੂਠਿਆਂ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

**ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤੁ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ
ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੩**

ਉਸਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਮਲ ਤੋਂ ਪੁਛੋ ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤ ਹੈ।

ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਕੰਦਰ ਸੀ ਜੋ ਮਕਦੂਨੀਆਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲਸ਼ਕਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਹਰ ਥਾਂ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਚਰਨ ਚੁੰਮੇ। ਉਸਨੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਵੀ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਅਜਿਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਖੇੜ ਦਿਤਾ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਭਾਰਤੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਿਆਸ ਤੇ ਗੰਗੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਯਮ ਭਰੀ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੇ ਸਿਪਾਹੀ, ਭਾਰਤੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੱਕ ਕੇ ਪਿਛੇ ਮੁੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਵਾਪਸੀ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਅਦਨ ਵਿਚ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਵਲਕੁੰਟੀ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਗਰਮ ਸਰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਸੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਹ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਦਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਰੋਗ

ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋਤਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ? ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਿਕੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਇਹ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਅੰਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਹੇਠ ਧਰਤੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਦੀਆਂ ਸੋਨੇ ਰੰਗੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਮੁਖ ਉਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ। ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਉਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਫਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਰੀਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ, ਪਾਲਕੀ ਉਤੇ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਹੀ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਐਸੇ ਥਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਦਰਖਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਧਰਤੀ ਗਰਮ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਗਲ ਪਈ, ਅੰਗ ਰਖਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਉਸਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਲੋਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਬਖਤਰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਵਰਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਤੇ। ਸੂਰਜ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਮੁਖ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਮੜੀ ਢਾਲ ਬਰਛੇ ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਛਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆਈ ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੇਠ ਲੋਹਾ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮੁਖ ਉਪਰ ਕਿਰਨਾਂ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬਿੰਬ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਦਮ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਟੋਹ ਲਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਂ ਹੁਣ ਲੋਹੇ ਉਪਰ ਪਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿਕੰਦਰ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਦਵਾਈ ਦੇਵੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਗਰੀਕ (ਯੂਨਾਨ) ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਦਸ ਸਕਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਵੈਦ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਵੈਦ ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਤਰਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਕੋਈ ਐਸੀ ਦਵਾਈ ਦੇਵੋ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਤਮੰਨਾ (ਵਾਸ਼ਨਾ) ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।” ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਤਾਂ ਕੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਦੇਵੇਂ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਾਸ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ। ਤੇਰੇ ਸ਼ਾਸ ਦੀ ਗੰਢ ਨਾਭੀ ਵਿਚੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਗਿਣਵੇਂ ਸ਼ਾਸ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ

ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਕੰਦਰ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾਂ ਬੇਖਬਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ, ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕਿੱਡੀ ਦਇਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਾਸ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ! ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਕਿ ਸ਼ਾਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸ ਬਿਰਥੇ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਸਵਸਥ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 24000 ਸ਼ਾਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਘਟਦੇ ਜਾਂ ਵਧਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਸ਼ਾਸ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਨੂੰ 12 ਸ਼ਾਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੂੰ 24 ਸ਼ਾਸ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਭੋਗ ਵਿਚ ਤੇ ਮੈਥੁਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਨੂੰ 64 ਸ਼ਾਸ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਜੇ ਅਰੋਗ ਉਮਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 88 ਕਰੋੜ 66 ਲੱਖ ਸ਼ਾਸ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ 75 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਤਾਂ 66 ਕਰੋੜ 44 ਲੱਖ ਸ਼ਾਸ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਕਿੱਡੇ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਸ ਬਿਰਥੇ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

**ਉਮਰ ਉਹਾ ਵਿਚ ਲੇਖੇ ਦੇ
ਜੋ ਯਾਦ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ
ਪੈਂਦੀ ਮੁਜਰੇ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀ ਹੈ
ਇਸ ਵਿਚ ਨੀਲੇ ਹੁਜਰੇ
ਸੰਝ ਤੇ ਫਜਰੇ।**

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

**ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ
ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੩**

ਉਸ ਅਭਿਨਾਸੀ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੈ -

**ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਹਾ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ ॥
ਜਿਹ ਪੈਡੇ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜਿਆਰਾ ॥
ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੋ ਨ ਸਿਵਾਨੁ ॥**

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਹ ਨਾਲਿ ਪਛਾਨੁ ॥
 ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਤਪਤਿ ਬਹੁ ਘਾਮ ॥
 ਤਹ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤੁਮ ਉਪਰਿ ਛਾਮ ॥
 ਜਹਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਨ ਤੁਝੁ ਆਕਰਖੈ ॥
 ਤਹ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਖੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੪

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਫਸ-ਫਸ ਕੇ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਫਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਟੋਲ ਟੈਕਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਵੇਂ ਏਥੇ ਸੜਕ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਦੇ ਕੇ, ਜੀਵ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ
 ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥
 ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ
 ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੁਟੈ ॥ ਅੰਗ - ੭੪੭

ਸੋ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ
 ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

ਕਰਮ ਧਰਮ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਮ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਦਾ ਰਾਖਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਗੋਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸਨੂੰ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ-

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥
 ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥
 ਅੰਗ - 313

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਛੇਈ ਸਾਸ਼ਤਰ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੀਤਾ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਬਾਈਬਲ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਬੰਦੇ! ਤੈਨੂੰ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸਨੂੰ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਗੁਆ; ਪੁਕਾਰ-

ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
 ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥
 ਅੰਗ - 1159

ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
 ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
 ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
 ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਮੁਰਛਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਾਲ ਆ ਕੇ ਇਸਦੀ ਗਰਦਨ ਨਹੀਂ ਮਰੋੜ ਦਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਛੁਟਪਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਗੁਆ ਲਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ
 ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
 ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥
 ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ
 ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਕੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੀ ਵਾਰੀ ਅਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ-

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
 ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥
 ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥
 ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥
 ਜਨਮੁ ਖਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ
 ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਆਖ ਕੇ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੂਰੇ ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
 ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਪਰ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਬੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਆਪਣੀ ਮੂੜ੍ਹ ਮਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁੰਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਅੰਨ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਭਾ ਇਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ॥
 ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ
 ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰ ਧਾਰੋ॥ ਅੰਗ - ੬੩੨

ਗਨਕਾ ਵਰਗੀ ਪਾਪਣ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਵੀ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣ ਹੋਇਕੈ
 ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲ ਹਾਰ ਪਰੋਤਾ॥
 ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅਚਾਣਚਕ
 ਗਨਿਕਾ ਵਾੜੇ ਆਇ ਖਲੋਤਾ॥
 ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖ ਦਇਆਲ ਹੋਇ

ਹੱਥੁੰ ਉਸਨੋ ਦਿਤੋਸੁ ਤੋਤਾ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ
 ਖੇਲ ਗਇਆ ਦੈ ਵਣਜ ਸਓਤਾ॥
 ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਤਿਸ ਤੋਤਿਅਹੁੰ
 ਨਿਤ ਪੜਾਏ ਕਰੈ ਅਸੋਤਾ॥
 ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ ਰਾਮਨਾਮ
 ਦੁਰਮਤਿ ਪਾਪ ਕਲੇਵਰ ਧੋਤਾ॥
 ਅੰਤ ਕਾਲ ਜਮ ਜਾਲ ਤੋੜ
 ਨਰਕੈ ਵਿਚ ਨ ਖਾਧੋਸੁ ਗੋਤਾ॥
 ਗਈ ਬੈਕੁੰਠ ਬਿਬਾਣ ਚੜ੍ਹ
 ਨਾਉ ਨਾਰਾਇਣ ਛੋਤ ਅਛੋਤਾ॥
 ਥਾਉ ਨਿਥਾਵੈ ਮਾਣ ਮਾਣੋਤਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 10/21

ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਇਥੇ ਵੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਉ॥
 ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਲਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸਨੇ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੇਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ
 ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ॥
 ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ
 ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਅਧਮ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਲੰਗੜਾ ਗਧਾ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਨਿਘਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਵੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਅਨੰਦ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਚੇਤ ਗੋਬਿੰਦੁ ਆਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ॥
 ਅੰਗ - ੧੩੩

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਅਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਤਾਂ ਸੁਹਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ -

**ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਨੀ ਜੋ ਲਗੇ
ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ
ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪**

ਸੋ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਚੇਤ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਹੈ। ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਵੋ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਮਾਇਆ ਦੇ ਆਡੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਖਚਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਤੈਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਵਾਂਗਾ। ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ! ਮਿਲਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਆਪ ਸਰਵਣ ਕਰੋ-

**ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿਖਾ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦੇ ਤਿਨ ਦਰਸਨੁ ਪਿਖਾ ॥
ਅੰਗ - ੬੫੦**

ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵਸਦਾ ਹੈ -

**ਉਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ
ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੋਹਿ ਜਾਗੀ ॥
ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸੁ ਭਏ ਮਨ ਨਿਰਮਲ
ਗੁਨ ਗਾਏ ਰੰਗਿ ਰਾਂਗੀ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੇਇ ਕੀਏ ਸੰਤ ਮੀਤਾ
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਭਏ ਬਡਭਾਗੀ ॥
ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ
ਰੇਨੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਪਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੭**
ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਦੇਵੇ, ਤੇਰੇ ਨਾਮ

ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਫੇਰ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਾ ਦੇ। ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਅਰਪ ਦੇਵਾਂਗਾ -

**ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੁਟਕਾਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਵੈ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਨਾਵੈ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਕਰੇ ਨਿਹਚਲੁ ਇਹੁ ਮਨੁਆ
ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਤਹੁ ਧਾਵੈ ॥
ਹੈ ਕਉ ਐਸੋ ਹਮਰਾ ਮੀਤੁ ॥
ਸਗਲੁ ਸਮਗ੍ਰੀ ਜੀਉ ਹੀਉ ਦੇਉ
ਅਰਪਉ ਅਪਨੋ ਚੀਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੪**
**ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਅਰਪਓ ਤਿਸੈ
ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਵੈ ਮੋਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਕਟੀਐ ਚੁਕੈ ਜਮ ਕੀ ਜੋਹ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬**

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਮਿਤਰ ਓਹੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਤੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ-ਕਲਤ੍ਰ, ਧਨ ਓਪਰੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਭੇਖਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਸ਼ਰਮ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਰਬੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁਕਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਐਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੀ ਨਹੀਂ ਥਕਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਭੇਖਧਾਰੀ ਵੀ ਬੜੇ ਅਡੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੇਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਮੇਰੀ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਫੁਹਾਰ, ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਫੁਹਾਰਾਂ ਪਾਵੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਵੋ -

**ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ
ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥
ਹਉ ਢੁਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਥਾਇਆ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੦**

ਵਿਸਾਖੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ ਤੇਰੇ ਭਰੋਸੇ ਸੈਂ।
ਤੇਰੇ ਭਰੋਸੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ ॥

ਭੂਲਹਿ ਚੁਕਹਿ ਬਾਰਿਕ ਤੂੰ ਹਰਿ ਪਿਤਾ ਮਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਸੁਹੇਲਾ ਕਹਨੁ ਕਹਾਵਨੁ ॥ ਤੇਰਾ ਬਿਖਮੁ ਭਾਵਨੁ ॥੧ ॥
ਰਹਾਉ॥
ਹਉ ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਕਰਉ ਤੇਰਾ ਹਉ ਜਾਨਉ ਆਪਾ ॥
ਸਭ ਹੀ ਮਧਿ ਸਭਹਿ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਬੇਮੁਹਤਾਜ ਬਾਪਾ ॥ ੨ ॥
ਪਿਤਾ ਹਉ ਜਾਨਉ ਨਾਹੀ ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਜੁਗਤਾ ॥
ਬੰਧਨ ਮੁਕਤੁ ਸੰਤਹੁ ਮੇਰੀ ਰਾਖੈ ਮਮਤਾ ॥ ੩ ॥
ਭਏ ਕਿਰਪਾਲ ਠਾਕੁਰ ਰਹਿਓ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੧

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ,
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹੋਏ ਗੱਜ ਕੇ
ਬੋਲੋ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ
ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਗੁਰੂ
ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ। ਇਹ ਜੋ ਦਿਨ ਹਨ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ
ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦੇ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ

ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਨ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੌਲਾ-
ਮਹੱਲਾ ਆਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ
ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਿਆਰੀ
ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਦਾ
ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਸੀਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 80,000 ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ।
ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਬੋਲ
ਵਿੱਚ ਹੀ ਐਨੀ ਬਰਕਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੀਲਾਂ
ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਅਸੀਂ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ
ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ
ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਮੀਲ ਤੱਕ ਆਵਾਜ਼
ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਦ ਜਾਣਾ
ਤਾਂ ਉਰੇ ਇੱਕ ਮੀਲ 'ਤੇ ਘਲੋਟੀ ਪਿੰਡ ਸੀਗਾ, ਉਹ
ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਿਕਲਣਾ, ਆਵਾਜ਼ ਉਥੇ ਸੁਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ
ਜਾਣੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੰਨ ਹੀ ਚੰਗੇ ਸੀਗੇ
ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਰਕਤ ਸੀ। ਬਗੈਰ ਲਾਊਡ
ਸਪੀਕਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਸੀ।
ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ
ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ
ਗਏ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਲੈ ਕੇ
ਐਤਕੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੋ, ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਨੌਂ ਦਿਨ ਇਕਾਂਤ
ਵਾਸ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇ
ਉਤੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ
ਵਿੱਚ ਆਪ ਆਏ ਤਾਂ ਕਈ ਕਾਰਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਉਤੇ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਜ਼ਹਬ ਤਾਂ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ
ਸੀ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਬੋਧੀ ਵੀ ਸੀਗੇ,
ਜੈਨੀ ਵੀ ਸੀਗੇ, ਯੋਗੀ ਵੀ ਸੀਗੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਮੱਤ ਹਿੰਦੂ
ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਨ ਪਰ ਜੋ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿੱਚ, ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ,
ਦੁਆਪਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ, ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਨ ਉਹ
ਰੁਲ ਕੇ ਤੱਤ ਬਾਤ ਗੁਆਚ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਦੇ
ਉਤੇ ਰੀਤੀ (ritual) ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਰੀਤੀ (ritual)
ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ

ਕਰਮਕਾਂਡ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾ ਰਹੇ, ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਅੰਧੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ ਤੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਕੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੰਝੂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜੰਝੂ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦਇਆ ਦੀ ਕਪਾਹ ਬਣਾ, ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੂਤ, ਜਤ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਦੇ, ਸਤਿ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਦੇ, ਇਹ ਜੇ ਤੇਰੇ ਇੱਕ ਧਾਗੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਗੁਣ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਖ ਧਾਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਧਾਗੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲਾਅ ਸਕਦਾ। ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਤਦ ਬਦਲਾਉਣਾ ਹੈ ਜਦ ਤੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰੇਂ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਰੱਖ, ਜੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੋ। ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਜਾਣ ਕਿ ਕੀ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਐਵੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੱਤ ਸਨ- ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਸੀ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਰੁਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਧਰਮ ਇੱਕ (ਰਸਮ) ritual ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਵੈਸੇ ਇੱਕ ਵਹਿਮਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੱਕ ਆਚਰਣ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਆਏ। ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਚਰਨ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੋ ਕੰਮ ਆਇਆ, ਉਹ ਇਹ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਾਇਆਂ ਕਲਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ, ਮਜ਼੍ਹਬ ਕੀ ਹੈ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਨਾ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਰਤਾਰਾ,
ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਚਿ ਕਾਲ ਕੂੜ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ ॥
ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਕੂੜ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਉਹ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੀ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਥੋਥਾ ਹੈ।

ਕੂੜ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਕੂੜ ਦੀ ਮੱਸਿਆ ਆ ਗਈ, ਸੱਚ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੰਦਰਮਾ ਸੀ ਉਹ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥ ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਅੰਧੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਧਰਮ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੇ? ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਓ। ਧਰਮ ਕੋਈ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸਲਾਮ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਸਿਧਾਂਤ ਰਲਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਉਹਦਾ। 95% ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦੁਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਰਸਮ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਹਰ ਧਰਮ 'ਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਬਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਰਹੁਰੀਤਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਤਿ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਇਹੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ। ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਏਗੀ। ਆਪ ਦੀ

ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਦੂਜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਨੇਕ ਕੰਮ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਬਰ ਆਪਣੀ ਤੋਜ਼ਕੇ ਬਾਬਰੀ 'ਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਥੁਰਾ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਫੜਿਆ, ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਅਰ ਉਹ ਇੱਕੋ ਦਿਨ 'ਚ ਸਾਰਾ ਕਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਟੈਂਟ ਬਦਲਣਾ ਪਿਆ, ਐਨਾ ਖੂਨ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਕਾਫਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਦੱਸੋ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਇਹ ਜਨੂੰਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਾਗਲਪੁਣਾ ਹੋਇਆ? ਅੰਧਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਜ਼ਹਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ, ਚਾਨਣਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਧਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਮੂਲ ਗੁਣ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਧਰਮ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਨਾ ਤੇ ਰਾਜ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਖਿਮਾ ਲਿਆਂਦੀ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਲਿਆਂਦੀ, ਅਹਿੰਸਾ ਲਿਆਂਦੀ; ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ, ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਉਹਦੀ। ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਤਸੀਹੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ। ਨਾ ਬੋਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਮਿਹਣੇ-ਤਾਹਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੁੱਧ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕੌੜੇ ਬੋਲ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਰਿੱਛ ਬਣਨਾ ਪਿਆ। ਸੋ ਬੋਲ ਦੀ ਵੀ ਅਹਿੰਸਾ ਲਿਆਂਦੀ। ਤੀਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਨ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ - ਮਨੋ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿਤਵਨਾ।

ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥

ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਮੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੩੮੬

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੁ ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੋਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਰੋਜ਼ - ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਫੇਰ ਕਚਹਿਰੀਆਂ 'ਚ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਓਂ? ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਸੁਮੱਤ ਦੇਹ, ਇਹਦੀ ਮੱਤ ਪੁੱਠੀ

ਹੋ ਗਈ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਉਹ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਬੁਰਾ ਮੰਗਣਾ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ ॥

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀ ਹੈ?

ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਭਾਈ ਮੀਤ ॥ ਅੰਗ - ੩੮੬

ਚੌਥੀ ਅਹਿੰਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ। ਹਰ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਇਹਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਇਹਨੂੰ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਦੱਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਲਾ ਦਿਓ। ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਹੀ ਹੈ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਫਸਾਦ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਗੱਲ ਚਲਾ ਦੇਣੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਨੇ, ਉਹ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਦਇਆ' ਹੈ, ਦਇਆ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਦਇਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੁਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਦਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਹੈਗਾ ਗੁਣ, ਵੈਸੇ ਪੰਜਾਹ ਸੱਠ ਗੁਣ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਮੁਖੀ ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਗਿਣੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਦਇਆ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਐਸੀ ਦਇਆ ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੱਜ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਵੀਆ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਲੇਕਿਨ ਭਜਨ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬੜੀ ਦਇਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ। ਜਦੋਂ ਕਾਹਬੇ ਤੋਂ ਸੱਠ ਮੀਲ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਥੇ ਕੈਂਪ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕੈਂਪ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਗੈਰਾ ਸੰਭਾਲਦੀ ਲੇਟ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਕੁੱਤੀ ਖੂਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੇ,

ਇਹ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਬੱਚੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡੋਲੂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਕੇ ਰੱਸੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਰੱਸੀ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਕੱਟ ਲਏ, ਸਿਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਗੁਆ ਲਈ, ਰੱਸੀ ਬਣਾ ਲਈ, ਰੱਸੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਚਾਦਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਟੁਕੜਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂ ਲਿਆ ਕਰੇ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਨਿਚੋੜ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਸਾਰੇ ਕਤੂਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੀਤਾ, ਕੁੱਤੀ ਨੇ ਵੀ ਪੀਤਾ। ਦੁਆ ਹੋਈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜਾ ਕਾਫਲਾ ਸੀ ਉਹ ਕਾਹਬੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖੀ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਜਦ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਿ ਕਾਹਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਘੁੰਮ ਗਿਆ ਜਿਧਰ ਚਰਨ ਕਰੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਕਾਹਬਾ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਵੀਆ ਨੂੰ ਹੱਜ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰਿੜਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਾਹਬਾ ਉਥੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਲੜਕੀ ਕੋਲ ਕੱਪੜਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰੇਤਾ ਪੁੱਟਿਆ, ਗਲ-ਗਲ ਤੱਕ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਈ। ਸਿਰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਬਾਹਰ। ਉਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਬੈਠੇ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਹਰਨ ਹੈ ਨਾਲ ਬਘਿਆੜ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਬੱਕਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕਿ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤਾਂ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਭਾਵਾਂ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਦ ਆਏ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐ ਰਾਵੀਆ! ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਕੁੱਤੀ ਸੀ ਪਿਆਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਈ ਫਿਰਦੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕੇਸ ਵੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਉਹਦੀ ਰੱਸੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਦਇਆ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਸੱਠ ਕੋਹ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਕਾਹਬੇ ਨੇ ਰਾਵੀਆ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸੋ ਦਇਆ ਨਾ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਸਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ

ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੩

ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਧਰਮ ਕਿਹੜਾ ਹੋਇਆ ਇਹ? ਫੇਰ ਧਰਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਹੋਈ?

ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ

ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੩

ਫੇਰ ਕਸਾਈ ਕੀਹਨੂੰ ਕਹੇਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਹੋਏ।

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਇਹ ਦਇਆ ਦੁਆਪਰ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਿੱਠਾ ਬਚਨ। ਕੌੜਾ ਬਚਨ ਨਾ ਬੋਲਣਾ -

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥

ਫਿਕੈ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੩

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਫਿਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜਿੱਤੋ ਸਭ ਨੂੰ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਤਿ ਬੋਲਣਾ। ਬਚਨ ਜਿਹੜਾ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਸਤਿ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਝੂਠਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈਗਾ। ਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚਰਿੱਤਰ। ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ 29-30 ਭੇਤ ਗਿਣੇ ਨੇ। ਕੌੜਾ ਬੋਲਣਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਕਰ ਜਾਣਾ ਚਰਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪੂਰਾ ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ 'ਸੌਚ'; ਸੌਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ, ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੈਲ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇਣੀ। ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੈ

ਉਹਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੁਣ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ 'ਸੰਤੋਖ', ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਨਾਂ। ਮਿਹਨਤ ਕਰੋ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਜਿੰਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਓ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੁਤਾਹੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੇ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਤਾਹੀ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਕੁਛ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਕੁਛ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸੰਤੋਖ ਕਰੋ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਓ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਏਹ ਤਿਸਨਾ ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ ਮਰਣੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੯

ਆਦਮੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਰਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੩

ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸੌ ਕ੍ਰੋੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਜੇ ਕ੍ਰੋੜੀ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਹਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ॥

ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ॥

ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ॥

ਤਹਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸ਼ਤ ਜਾਇ॥ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਰਤ। ਉਸ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ, ਮਾਨਸਿਕ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚੋ, ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ, ਬੇਅੰਤ ਪੈਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਕੱਢੋ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਲਾ ਸਕਦੇ ਓ, ਉਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਟੈਕਨੀਕਲ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਓ, ਬੱਚੇ ਬੜੇ ਔਖੇ ਨੇ।

ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕੇਸ ਮੁਨਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਹੈ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ -

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਡਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਡਰੀ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ। ਦੂਜਾ ਡਰੇਗਾ ਉਹ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪਓ, ਕਸਟਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਕੋ ਲਓ ਤੇ ਆਦਮੀ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਡਰਦਾ ਹੀ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਤੇ ਫੜ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਇਹ ਭੈ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ

ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ, ਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ; ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਆਦਮੀ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਹਉਮੈ ਕੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਸਾਨੂੰ ਉਲਝਾਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ 'ਮੈਂ' ਅਰ 'ਮੇਰਾ' ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਉਮੈ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਹੈ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ego (ਅਹੰਕਾਰ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਹੰਕਾਰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਭਾਵ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੇ। ਹਉਮੈ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ

ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਤਮਾ ਹਾਂ। ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

ਸੋ ਦੂਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ। ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਓ, ਠੀਕ ਹੈ, ਨੇਕ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਓ, ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਗਲਤ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਗੁਣ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਪੈਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਦਾ ਅੰਨੁ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਦਾ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੇ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੨

ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜੀ ਚੌਥੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਆਦਮੀ ਵਾਸਤੇ - ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਹੋਣਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਰਸੀਆ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਵੈਰ, ਨਾ ਵਿਰੋਧ, ਨਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆਂ ਅੰਗ; ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ, ਪੰਜੇ ਠੱਗ; ਇਹ ਇੱਕ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸੌ ਗਿਣ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਇਹਦੇ ਉਲਟ ਦੈਵੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਇੱਕ ਸੁੱਚਾ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੁਨੀ ਦਾ, ਖਾਲਸੇ ਦਾ। ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੀਜ ਫਲਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੌਂ ਗੁਰੂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਰਮਣ ਕਰਕੇ

ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਮਰਿਆਦਾ (ritual) ਸੀ, ਉਹ ਜੜ੍ਹ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹਨੇ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਤਨਹੋਇਆ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵੰਡੀ ਗਈ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਇਹਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਦਿੱਤਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਹੋਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਸੀਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸੂਦਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਣਜ ਵਪਾਰ ਕਰੇ, ਉਹਨੂੰ ਵੈਸ਼ ਕਿਹਾ, ਜਿਹੜਾ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਚੌਥਾ ਜਿਹੜਾ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੰਡ। ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਥਾਂ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਚਲਦਾ ਗਿਆ, ਸੂਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਨੂੰ ਵੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਧਰਮ ਖੱਟ ਧਰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਾਉਣੇ, ਉਹਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਦਾਨ ਲੈਣਾ, ਦਾਨ ਲਿਆਉਣਾ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਯੱਗ ਕਰਾਉਣਾ। ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਪੰਜ ਧਰਮ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਵੈਸ਼ ਸੀਗੇ ਉਹ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਯੱਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਾ ਸਕਦੇ, ਦਾਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਲੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਸੂਦਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਭਜਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ, ਦੁਬਾਰਾ ਤੈਨੂੰ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ 'ਚ ਜਨਮ ਮਿਲੇਗਾ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਏਂਗਾ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸੂਦਰ ਨੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ ਸੀ, ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਬਾਲਮੀਕ ਸੀ। ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਆ ਗ੍ਰਹਿ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਜੇ ਸੀਗੇ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ ਆਪਸ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮਰਿਆਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸੀ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀਗੇ ਉਹ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਨੀਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ। ਇੱਕ ਅਨਾਰੀਅਨ

ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਉਸ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਇੱਥੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਉਸੇ ਮਾਣਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਬਨਵਾਸ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਵਖੇਵੇਂ ਸੀ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਆਰੀਅਨ, ਕੀ ਅਨਾਰੀਅਨ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਹੈ -

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ

ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੭

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੧

ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਚਰਿੱਤਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਸ਼ਵਰਧਨ ਇੱਥੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਚਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਸੀ, ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੱਕ ਉਹਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸਭਾ ਕੀਤੀ, ਸਭਾ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਸੀ, ਹੋਰ ਕੱਸ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਕਰੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਖੱਤਰੀਆਂ ਨੇ, ਯੁੱਧ ਕਰ ਨਾ ਸਕੇ, ਬਿਜਨਸ ਬਵਾਲ 'ਚ ਪੈ ਗਏ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਸੀ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ। ਸੋ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣੇਪੂਰਵਕ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਔਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਉਹ ਸਮਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਣ, ਆਤਮ ਰਸੀਏ ਹੋਣ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਹੋਣ, ਦਾਨੀ ਹੋਣ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਪੂਰੇ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਧਰਮ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਥੇ ਅੱਧੋਗਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੱਖ-ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ

ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਏਗੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਸ ਇਕੱਠ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਿੰਘਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਟੱਕ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਖਤ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢ ਲਈ ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਰ ਆ ਗਿਆ, ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਧਰਮ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ ਬਣ ਗਏ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇੱਕ ਐਸਾ ਨਿੱਗਰ ਸਮਾਜ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਵੀ ਕਰੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਉਹਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਹਾਕਮ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਂਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਣ ਹੋਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸੀਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਟਪਲਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕਲਮ ਗਲਤ ਚੱਲ ਜਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਚੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦੀ ਕਲਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਉੱਠਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਏਧਰ ਉਧਰ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਇੱਕ ਮਿੰਟ; ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਹੈ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਭੇਟਾ ਕਰੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ? ਫੇਰ ਨਾ ਕੋਈ ਉਠਿਆ, ਲੋਕ ਉਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਤੀਸਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਦਇਆ ਰਾਮ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਡਰਦਾ-ਡਰਦਾ ਆ ਕੇ, ਕੰਬਦਾ-ਕੰਬਦਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਸੀਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਐਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਦੇਹ-ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ

ਦਿਆਲਾ ਦੇਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਹਾਏ-ਬੁ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇਹ-ਅਧਿਆਸ ਤੋੜ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਵੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਖਿਆਲ ਕਿ ਮੌਤ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਤ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾ ਲਈਏ ਨੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇਹ-ਅਧਿਆਸ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ। ਉਹ ਦੇਹ-ਅਧਿਆਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਦਰ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰੇ ਜਗ ਸਾਰਾ
ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ।

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗ ਲਈ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਬੀਰ ਮਰਤਾ ਮਰਤਾ ਜਗ ਮੁਆ ਮਰਿ ਭੀ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕੋਇ॥
ਐਸੇ ਮਰਨੇ ਜੋ ਮਰੈ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰੀ ਜਾਣ। ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਰਾਮ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਯੋਗੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਸ਼ਟਾਂਗਯੋਗ ਕਰੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਫੇਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਚੰਦਨ ਸਿੱਧ, ਕਪਾਲਮੋਚਨੇ ਆ ਗਿਆ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਆਏ ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ, ਕਈ ਕੌਤਕ ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਹ ਆ ਗਿਆ, ਪੰਜਾਹ ਬੰਦੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਲਗੀਆਂ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਘੋੜਿਆਂ

ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਰਾਜਸੀ ਠਾਠ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਚਲੋ ਚੱਲ ਕੇ ਦੇਖੀਏ, ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੰਗਰ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ, ਇੱਕ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਰੱਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਪੰਜਾਹ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਰਤਾਅ ਦਿਆ ਕਰਨ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨ, ਦਾਲਾ ਪਾ ਦਿਆ ਕਰਨ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਹੀ ਨਾ ਸਕਣ ਸੇਵਾਦਾਰ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੇਗੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਿੱਧ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਥੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਲਝਾ ਲਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ, ਦਾਲਾ-ਦਾਲਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਲੰਗਰ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ! ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਾਓ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਟੋਕਰੀ ਲੈ ਲਈ, ਨਾਲ ਦੇ ਨੂੰ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਦਾਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਿਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾਲਾ। ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੀ ਨਾ ਮੁੱਕਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਿੱਧੋ! ਦੇਖੋ, ਸਾਡੇ ਜੂਠ ਛੱਡਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਅਖੀਰ ਉਹ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਘਟਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਦਨ! ਤੈਨੂੰ ਗਲਤੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਨਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਚਲੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੂਰਾ ਜਲਾਲ ਤੱਕ ਕੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਿਰਾ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੀ ਹੈ, ਦਰਿਆ ਹੈ।

ਸੋ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਐਸੇ ਸੀਗੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਡਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਆਪ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ

ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ।

ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਲੁਕਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਤੰਬੂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਉਥੇ ਬੱਕਰੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੀ ਹਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਾਰਨ ਜੀਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਉਠੋ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਭ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਲੈ ਲਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜਾਸੂਸ ਹੈ ਅਬਦੁੱਲ ਤਰਾਨੀ ਉਹਨੇ ਜਿਹੜੀ ਡਾਇਰੀ ਭੇਜੀ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਆਏ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਨਾ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਨੱਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੀਸ ਤਾਂ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹੀ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਜਿਹਾ ਛਿੜਕਿਆ, ਉਹ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੀਸ ਧੜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਹੀ ਧੜ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ। ਬਾਕੀ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਇਹ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਈਸਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਲਾਰਜੈਸ ਆਇਆ। ਉਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਈਸਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਈਸਾ ਜੀ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕੋਈ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਗਊ ਫਿਰਦੀ ਸੀ, ਚਿਤਮਚਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ। ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਬਾਹਰ ਗਿਰ ਗਈਆਂ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੀ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰੋ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਆਪ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰਾਜੇ

ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਫੌਜ ਆਈ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਉਤਾਰੇ ਨੇ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਚੰਗਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰਿਆ, ਗਊ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਧਰੇ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਗਈਆਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਕੁਛ ਹੋਰ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਇੱਕ ਮਾਈ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਪਤਾ ਕਰ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੌਣ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀਗਾ, ਵਿਧਵਾ ਹੈ ਉਹ, ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਵੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹ ਕਾਕਾ, ਉਠਾਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿ ਦੇਖ, ਸਾਡੇ ਜੀਉਂਦੇ-ਜੀਉਂਦੇ ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਣਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇੱਥੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਉਂਦੇ-ਜੀਉਂਦੇ ਬੜੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲਾਂ, ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ।

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਮੁਰਦਾ ਲਈਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ। ਜਿਥੋਂ ਗਊ ਦਾ ਝਗੜਾ ਪਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ, ਉਹ ਲਿਆ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਉਹਦੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਸਤੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮਾੜੇ ਜਿਹੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਹੈ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁਹਾਗਮਾਣ। ਉਹ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਸੁਹਾਗ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅਰਥੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਅਰਥੀ ਮੰਗਾ ਲਈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਣਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਣ, ਉਹ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਈ, ਅੰਦਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਾਹਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਮੇਢਾ ਫੜ ਕੇ ਉਠਾ ਦੇ। ਉਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਝਗੜਾ

ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੋਈ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹਾਥੀਖਾਨਾ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਾਥੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਹਾਵਤ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਦੇਖ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਮਹਾਵਤ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹਾਥੀ ਸੀਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਹਾਥੀ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਦੇਖ, ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ, ਉਹ ਆਪ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹਾਥੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਮਾਰ ਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮਾਰਨਾ ਜੀਉਣਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਦੇ। ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੁਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਕੀ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਹਾਥੀ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੁੱਟੀ ਹੋਈ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੱਥ 'ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਦਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੇ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੈ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੩

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਮੂਲ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ ਜੀ, ਬੱਕਰਾ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜੀ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ

ਜੀ ਉਹਦੀ। ਕੀਹਨੂੰ ਆਈ ਆਵਾਜ਼, ਬੱਕਰਾ ਵੱਢ ਕੇ ਦੇਖ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਐਨਾ ਉੱਚੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਰਦਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਜਾਵੇ। ਡਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਲੈ ਆਏ ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧੀਰਮੱਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਨਗੇ, ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਏਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਵਾਲ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਮਸੰਦ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇਈ ਜਾਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਜੇ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਾਨ ਇਹਦੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਜੀ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਜੀ ਦੇ ਲੜਕੇ, ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਣ ਬਣਾਇਆ, ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਮੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਲੜਕਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀਵਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਤੁਹਾਡੀ ਮਸੰਦ ਬਿਰਤੀ ਰਹੀ, ਮੇਰਾ ਐਡਾ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲੜਕਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪੰਛੀ ਚੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰ ਵੰਢੇ ਚਿੜੀਓ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਮਰ ਗਈਆਂ। ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀਅ ਵੰਢੇ ਚਿੜੀਓ। ਸਾਰੀਆਂ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਇੱਕ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੋਂ ਕਬੂਤਰ ਮਰ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਉਥੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬੂਤਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ

ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ਡਰ ਗਏ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਮਰੱਥ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਗਲਤ ਕਹਿ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀਉਂਦੇ ਹੀ ਨੇ। ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਕਬੂਤਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੀ ਮੌਤ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ ਕਿ ਕੁਛ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਐਸੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮੌਜੂਦਾ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਚ ਲੇਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, 'ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਦਾਂਤ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਆ ਗਿਆ, ਵਿੱਚ ਹਸੀ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੋਲਾਂ। ਮੈਂ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੱਸੀ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਕਾਲਰ, ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਗਰਬ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਕਿ ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਕਾਲਰ ਮੇਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੀਐਚ.ਡੀ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮੈਂ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਰਮਨ ਤੋਂ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁੱਛ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਜਾ, ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ। ਬਹਿ ਗਏ ਅਸੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਕੀੜਾ ਲਿਆ ਫੜ ਕੇ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਜਿਹਾ ਕੀੜਾ ਸੀ ਉਹ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਚਾਰੂ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ਮੇਰੇ ਤੋਂ, ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਕੱਟ ਕੇ ਇਕ ਏਧਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਓਧਰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਿੱਲ ਕੇ ਜੁੜ ਗਏ, ਉਹ ਕੀੜਾ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ।

ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸੰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਦ-

ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਇਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੀਸ ਲਏ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਮੰਗਾਇਆ ਸਤਲੁਜ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੀਵਰੇਜ ਉਹਦੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਜੋ ਸਨ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਉਲਾਦ 'ਚੋਂ, ਉਹ ਬੈਠੇ ਸੀ ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੋਇਰ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦੇ ਚਿੜੇ ਆਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਘੁੱਟ ਭਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਡੁਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਦੇ, ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਕਰਾਰਾ ਤੇਜ ਧਰ ਕੇ ਜਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੇ ਜੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਕਰਾਰਾ ਜਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪੀਏਗਾ ਉਹ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਤਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਹਿੰਦੇ-

ਭਲੇ ਭਯੋ ਤੂੰ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਈ।

ਨੀਰ ਬਿਥੈ ਪਾਈ ਮਧੁਰਾਈ॥

(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ)

ਚੰਗਾ ਕਰਿਆ ਤੂੰ ਪਤਾਸੇ ਲੈ ਆਂਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰੂਰ ਖਾਲਸਾ ਬਣਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਉਹਨੇ ਡਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਵੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਕਰਿਆ। ਸੋ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁੱਛ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਆਈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰ ਜੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਵੀਰ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੇ ਕਰੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰਾ ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਉਹ 245 ਹੈ। ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਐਪਰੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਵੀ ਮੇਰੀ 245 ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਐਪਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਏ ਨੇ ਐਪਰੇਸ਼ਨ ਥਿਏਟਰ 'ਚੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਤੇਰਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਚੌਥਾ ਮੇਰੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚ ਕਰੈਕ ਆਇਆ ਹੋਇਆ

ਹੈ। ਜਿਗਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਰਸੌਲੀ ਹੈ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼। ਕਰ ਲਏਂਗੀ? ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਉਹਦਾ ਲੜਕਾ ਠਾਠੇਦਾਰ ਸੀ, ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਆ ਗਈ। ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪੰਜ ਘੰਟੇ। ਉਹ ਵੀਹ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿੱਸ ਗਿਆ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਸੱਜੀ। ਖਬਰੇ ਕਦੋਂ ਦੀ ਬੰਦ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਚੰਗਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿ ਤੇਰਾ ਬਾਕੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਥੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਵੀ ਨਾਰਮਲ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਸ਼ੂਗਰ ਵੀ ਨਾਰਮਲ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੀ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੜ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ, ਰੋਟੀ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਉਥੇ ਗੁੜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਵਿਆਹ ਵਗੈਰਾ ਉਥੇ ਜਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਲੱਡੂ-ਜਲੇਬੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸ਼ੂਗਰ ਹਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਾਰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੁੜੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੀ ਹੈ ਇਹ? ਕਹਿੰਦੀ, ਵੀਰ ਜੀ! ਆਹ ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪੱਥਰੀ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਯੂ.ਐਸ.ਏ ਤੋਂ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦੂਜੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਾਣੀਓਂ ਜਾਉਂਗੀ ਘਰ ਨੂੰ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਾਣੀ ਕਿਉਂ ਜਾਏਂਗੀ? ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਰਹਿ, ਮਿਹਨਤ ਕਰ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਦੂਜੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਜਿਹੜੀ ਸਾਲ-ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੀ ਬੰਦ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੱਖ ਦੀ ਲਾਈਟ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨਾੜੀਆਂ ਪਿਚਕ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਗਈ ਦਾ ਕਾਰਡ ਦਿਖਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮੇਰੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਚੈਕ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਐਕਸਰੇ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਇਹ ਐਕਸਰੇ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਕਰੈਕ ਸੀ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਾਉਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਗਰ ਦੀ ਰਸੌਲੀ

ਉਹ ਵੀ ਘੁਲ ਗਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰੀ ਪੋਤੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਰਹੋਂ ਤੇਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੀ ਅੱਖ ਰਹੂਗੀ। ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਐਨਕ ਲਾਉਣੀ ਪਵੇ। ਡੇਢ ਨੰਬਰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ।

ਇਹ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ 2500 ਬੈਡ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮ'। ਦਵਾਈ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ। ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ, ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ, ਉਥੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਮਾਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆਂਦੀ ਰਹੀ ਰੋਜ਼। ਉਹਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ਚਿੱਠੀ ਪਾ ਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਭੇਰੇ 'ਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਬਰੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਵੇ ਕਿ ਨਾ ਆਵੇ। ਕੀ ਕਰੇ, ਕੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾ। ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰ, ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਦੇ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਇਹ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੋਤਾ ਬਿਮਾਰ ਹੈ, ਅਠਰਾਹ ਦਾ, ਰਾਤ ਥੱਲੇ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਮਾਈ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ (ਅੱਠ ਪਹਰ ਦਾ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ) ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਨਾ, ਐਨਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੇ 48 ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਫੇਰ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੀਗਾ ਕਿ ਸਿੱਧੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ

ਜੋਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ 48 ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਅੱਖ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ 48 ਘੰਟੇ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਬਾਸੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਫੇਰ 48 ਘੰਟੇ, ਗੰਦੀ ਹਵਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 48 ਘੰਟੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੁਰਤ ਨਾਲ, ਸੁਰਤ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਮੈਂ 34 ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਾਈ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਾਈ! ਇਕੱਲੀ ਆਈਂ ਕੋਈ ਆਵੇ ਨਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਮੂਹਰੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ। ਉਹਦੀ ਗਰਦਨ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਗਿਰੀ ਹੋਈ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਰਾਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਰੀ, ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਟਕੋਰੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਦੇ। ਛੁੱਟੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਉਹਦਾ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜਾਈਂ ਨਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਮੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਨਾ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਨਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਠੁੱਠੀ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਾਈ! ਜਾਈਂ ਨਾ ਅਜੇ, ਫੇਰ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਕੁਮਲਾ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਾਪ ਕਰਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ। ਇੱਕ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇੱਕ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ਗਈ ਭੁੱਲ, (18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬੰਦੇ ਦੀ) ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਚ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਨਾ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਆਵੇ ਕਦੇ ਵੀ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮਾਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਬੱਚਾ ਬੀਮਾਰ ਕਰ ਦੇਈਂ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਮਾਈ ਨੇ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਨਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਲ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਤਾਸੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਮਿੱਠਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ, ਓਨੀਂ ਐਨਰਜੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਛਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਾਂ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ। ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਰਖ ਕੇ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਾਠ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ। ਫੇਰ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਲਗਨ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਕਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਰੇ ਪਏ ਬੰਦੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ ਕਿ ਰਸਮ ਬਣਾ ਲਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਓ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਓ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਓ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਬਰਕਤ ਪਾਏਗਾ, ਨਾਮ ਵੀ ਚੱਲੇਗਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਹੋਏਗਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਭੇਡਾਂ 'ਤੇ ਰੰਗ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਕਵੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

ਧਾਰਨਾ - ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ, ਹੋਵੇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਹਰਿ ਸਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚਿ ਸਿਧਾਂ ਖੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸਿਮਰਿ ਮਨਾਈ ਕਾਲਕਾ ਖੰਡੇ ਕੀ ਵੇਲਾ।

ਪੀਵਹੁ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇਧਾਰ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ।

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨੀ ਖਾਲਸਾ ਮਨਮੁਖੀ ਦੁਹੇਲਾ।

ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, (ਦੁਜਾ) ਵਾਰ ੪੧/੧

ਐਸਾ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ ਜਿਸਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪਾਹੁਲ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ
 ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
 ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ
 ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ
 ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੪

ਅੰਦਰਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖੂਹ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਦੇਖ। ਉਹਦੇ ਤੱਕ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, reflex valve ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੂਟਾ ਮਰਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਬਟਨ ਦੱਬ ਕੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਪਾਣੀ ਹੇਠਲਾ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਗਹਿਰਾ ਹੈ ਪੰਜ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ reflex valve ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਤਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੁਣ ਨਾ ਕਰੇ ਫੇਰ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੀ ਜਿਹੜੀ ਪਾਹੁਲ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਂਦੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਜ਼੍ਹਬ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਛੱਡ ਦਿਓ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, 'ਬਿਨੁ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ। ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਨਾ ਮੰਨੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਉਹ ਪਰਮ ਜੋਤ ਹੈ-

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਅਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਜੋਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਜੋਤ ਨੂੰ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਜੋਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਪੋ ਖਾਲਸਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ।

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
 ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
 ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
 ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ।
 ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
 ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥
 ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
 ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗ ਪਈ, ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋਗੇ। ਲਿਖਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ। ਖਾਲਸਾ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਉਸ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਓ ਹੁਣ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਐਸਾ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿ ਕਿੱਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੁਣ ਕੀ ਹੈ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਓਂ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਚੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਸੀ, ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਆ ਗਏ, ਪੰਜਵਾਂ ਨਾ ਆਵੇ। ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੱਲਾਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ

ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਸਿੰਘ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਹਟੀ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੇਟ ਆਏ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਗਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਭੇਤ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ, ਇੱਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟ ਕੇ ਹੀ ਕਿਤੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਠੇ ਪਿੰਡ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਹਰਖੇਵਾਲ ਵਾਲੇ। ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੜਵਈ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਗ੍ਹਾਂ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦਾ ਉਹ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ, ਆਹ ਫੜਾ ਬਾਂਹ। ਬਾਂਹ ਫੜੀ, ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਭੱਤਰ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਏ, ਨਾ ਉਹ ਖੂਹ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਚਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਸੀਗੇ ਕੋਠੇ, ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਦਾ ਫਰਕ। ਉਥੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਫਟਾਫਟ ਉਹਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਸੀਸ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੱਟ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਦੱਸ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਾਇਆ, ਸਸਕਾਰ ਕਰਿਆ, ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣੋ, ਚਲੋ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ। ਅਸੀਂ ਹਾਲੇ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਹੀ ਠਹਿਰਾਂਗੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਭ ਚਲੇ ਗਏ ਉਹਦੀ ਫੇਰ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਚੱਲੀਏ। ਜਦ ਦੇਖਿਆ, ਉਸੇ ਚਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਪਾਰਸਭਾਗ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਉੱਝ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਬਕ ਇਹੀ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਅਜਰ ਜਰਿਆ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗਰਮ ਤਵੀ 'ਤੇ ਚਰਨ ਰੱਖਣ ਲੱਗੇ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਹਾਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ! ਹੇਠਾਂ ਕਰ ਬਾਹਾਂ, ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਗਰਕ ਕਰ ਦਊਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ? ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ?

ਅਸੀਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਅ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ। ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨਾ ਹੈ, ਕਲੀ ਕਾਲ ਦਾ ਜਮਾਨਾ ਹੈ -

ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।

ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਰਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਸ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਸ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਰੁਕ ਜਾ। ਉਹ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਦੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ।

ਇੱਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਉਡਣਾ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਆਹ ਉਡਣਾ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦਾ, ਇਹ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਉਡ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਕੀ ਫੰਘ ਲੱਗੇ ਨੇ ਜੋ ਮੈਂ ਉਡ ਸਕਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਆ, ਡੀ.ਸੀ, ਐਸ.ਪੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਹੈ, ਦਿਖਦਾ-ਦਿਖਦਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਟੇ ਹੀ ਨਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੱਥਕੜੀਆਂ, ਬੋੜੀਆਂ 'ਚੋਂ ਉੱਡ ਕੇ ਦਿਖਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਲੈ ਤੇਰੀਆਂ ਬੋੜੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਆਹ ਹੱਥਕੜੀਆਂ; ਸਾਨੂੰ ਕੌਣ ਕੈਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੈ ਮੈਂ ਗਿਆ, ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਸੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲੇਕਿਨ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾ ਦੇਈਏ ਇੱਥੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਜਰਨੀ ਹੈ ਚੀਜ਼, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸੋ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਤੇਜ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਆਦਰਸ਼ ਪਾਏ। ਸਮਾਜ ਵੰਡਿਆਂ ਪਿਆ ਸੀ, ਸੂਦਰ 'ਚ, ਵੈਸ਼ 'ਚ, ਖੱਤਰੀ 'ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੂਦਰ ਜਿਹਨੂੰ ਪੈਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਉਪਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਲਟਾ ਖੇਲੁ ਪਿਰੰਮ ਦਾ ਪੈਰਾਂ ਉਪਰਿ ਸੀਸੁ ਨਿਵਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੩

ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੂਦਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸ਼ੂਦਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਦੈ,
ਜੇ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ।

ਵਿੱਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਲੁਡਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਦੂਸਰੀ ਕਲਾਸ ਜਿਹਨੂੰ ਵੈਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇੱਕੋ ਮਨੁੱਖ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰ।

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੀਆਂ ਮਠਿਆਈਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧੀਆਂ। ਮਾਲ-ਪੁੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧੇ। ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਟੁੱਕੜ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਧਾਰ ਵਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੋ ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਅਲੱਗ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਵੀ ਤੂੰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨੰਬਰ ਇੱਕ ਤੇ ਕਿਰਤ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦੋ। ਹੇਠਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੂੰ। ਤੀਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀਗਾ ਖੱਤਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਉਹ ਖੱਤਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੨

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਰਣ ਮਰ ਗਿਆ ਉਹ ਸਵਾ ਮਣ ਸੋਨਾ ਰੋਜ਼ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਿੱਧੀ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਾਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਛਿਪ ਗਿਆ, ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਲਏ ਉਪਰ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂ। ਅਰਜਨ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਨੀ ਵਡਿਆਈ, ਦਾਨੀ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਚੱਲ। ਰੂਪ ਬਦਲਾ ਲਏ। ਬੁੱਢਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਰਣ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ, ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਕਰਣ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਾਗ ਮੰਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਂ ਦਲਿੰਦਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਾਉਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਹ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁੱਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਖ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅੱਖ ਲੈ ਲੈ, ਹੱਡੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ ਹੱਡੀ ਲੈ ਲੈ, ਜੇ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਲੈ ਲੈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪਲੇਟ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪੱਥਰ ਫੜਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੰਦ ਪੁੱਟ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਫੜਾਵਾਂ, ਉਹ ਪਿਆ ਹੈ ਪੱਥਰ ਤੂੰ ਆਪ ਚੁੱਕ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਇੰਚ ਹਿਲਦਾ-ਹਿਲਦਾ, ਪੱਥਰ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧੰਨ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਅਸਲੀ ਖੱਤਰੀ ਹੈਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ ॥

ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ ॥

ਸੋ ਖੜੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੧

ਖੇਤ ਪਛਾਣਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਨ ਕਿੱਥੇ ਦੇਈਏ, ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਸਫਲ ਹੋਏਗਾ, ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਤ ਪਛਾਣ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰੇ। ਖਾਲਸਾ ਦਾਨੀ ਹੈ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਸੌ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਇੱਕ ਬੋਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਬਚ ਜਾਵੇ ਖਰਚੇ ਕੱਢ ਕੇ, ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦਾਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਓਹੀ ਪੁਰਜ਼। ਤੀਸਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਹੈ -

ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਆਤਮ ਮਹਿ ਸੋਧੈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਾਰੁ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ॥

ਉਸੁ ਪੰਡਿਤ ਕੈ ਉਪਦੇਸਿ ਜਗੁ ਜੀਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਉਸੇ ਇੱਕ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਥਾਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋਗੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਣੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਾਣੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਮਮ ਸਰੂਪ ਤੁਮ ਅਬਿ ਭਏ.....।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਗਏ।

ਹੈਂ ਭਾ ਤੁਮਹਿੰ ਸਰੂਪ॥ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ)

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਗਏ। ਓਤ ਪੋਤ ਹੋ ਗਏ ਆਪਾਂ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦਿਢ ਰਿਦੈ ਹੈ ਪਦ ਅਤਿ ਲੀਨਿ ਅਨੂਪ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦਾ ਪਦ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦਾ ਪਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਜਿਹਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੂਜਾ ਨਾ ਦੇਖਦੇ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੁਣ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ।

ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਾਰਨੇ ਉਚੇ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਲੈਣ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! -

ਰਾਖਯੋ ਸਿੱਖੀ ਬੀਜ ਜਗ ਅੰਗਦ ਗੁਰੁ ਸਮਾਨ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਟੈਸਟ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੀਜ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੀਜ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਤਾਰਿਬੇ ਸਮਰਥ ਭੇ ਇਹ ਪੰਚ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਤਾਰਦਾ ਹਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਪੰਜ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰੱਥ ਨੇ।

ਜਾਨਹੁ ਮੋਹਿ ਸਮਾਨ ਤਿਨ ਭੇਦ ਰਹਯੋ ਨਹਿੰ ਰੰਚ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ -

ਯਾ ਮੈ ਰੰਚ ਨ ਮਿਥਿਆ ਭਾਖੀ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਖੀ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਾਦਤ (ਗਵਾਹੀ) ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਕਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਪਦ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ, ਆਪਣਾ ਜੋ ਤੇਜ ਸੀ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਿੱਤਾ ਖਾਲਸਾ ਤੈਨੂੰ ਤੇਜ ਆਪਣਾ ਮੈਂ।

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ॥

ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ॥

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ॥

ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਨਾਤ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸਿੰਘ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਾਂਗਾ-

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਾਂਗਾ ਸੰਭਾਲ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਖਾਲਸੇ ਦੀ।

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ।

ਕਰੋਂ ਸੰਭਾਲਨਿ ਮੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੫੬੪੨

ਮੈਂ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਤੇ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਹੋਏਗਾ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਮੈਂ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਆ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਪੂ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸੀਗੇ, ਜਦੋਂ ਲੜਕਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਫਲ੍ਹੇਵਾਲ ਦਾ ਸੀ ਉਹ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ, ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਪਾਇਆ, ਚੂਲੀਆਂ ਪਿਲਾਈਆਂ ਜਦੋਂ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਉਸਦੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ। ਅੱਗੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਨਾ ਆਈ, ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਜਲਾਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਇਹ 56 ਘੰਟੇ ਇਸੇ ਹਾਲਤ 'ਚ ਰਹੇਗਾ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗਾ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਇਹਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆਏਗੀ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੱਚਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ

ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਾਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਭੇਜਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਾਲੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ 48 ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਹਿਲਿਆ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉਠਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਗਏ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਤੈਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਤੈਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੀਸ ਦੇ ਉਤੇ, ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਇਹਦੀ ਰੂਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੰਜੋਗ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਲਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਲਾਵਾਂ ਹੈਗੀਆਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗੇ ਉਹਦਾ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੇਜ ਘਟਿਆ ਤਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਲੱਭਣੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਂਦਾ, ਪਤਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਪਤਿਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਖਾਲਸਾ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਤੱਕਣਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਜੇ ਬੁਰਾ ਜਾਣਦੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ 'ਚ ਲੜਾਈ ਪਈ ਹੈ, ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਰਨ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਜਿੱਥੇ ਤਾਰੇ ਦੇ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ

ਸੀ ਇਕ ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ। ਆਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ 'ਖਾਲਸਾ' ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣਿਓ।

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,

ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ ॥

ਅੱਗੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਿਆੜੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਫੇਰ ਅੱਗ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਰਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਧੂਰਤ ਹੈਂ,

ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥

ਗਰਦ ਉਡਦੀ ਹੈ ਧਰਤੀ ਉਤੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ

ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ ॥

ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ

ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਲਹਿਰਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਾਕਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸੀ, ਜੁਗਾਦਿ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਚ, ਹੁਣ ਵੀ ਸੱਚ ਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਚ। ਇੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,

ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੇਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 ਤੇ)

ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥
ਸਿਮਰਉ ਜਾਸੁ ਬਿਸੁੰਭਰ ਏਕੈ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਅਗਨਤ ਅਨੇਕੈ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਪਾਖੁਰ ॥
ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ ॥
ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥
ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥
ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਉਨ ਸੰਗਿ ਮੋਹਿ ਉਧਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮਿਤ ਪੁਭ ਨਾਮੁ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੩

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੋਭਤ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੈ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ 'ਸਤਿ' ਨਾਲ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣ, ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਇਕ 'ਗੋਤਮ' ਖਾਨਦਾਨ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ। ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਰਥ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ ਦਾ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਯਸ਼ੋਧਨ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਜਨਮ ਕੁੰਡਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁਖ-ਦਰਦ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ, ਐਸੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਹੁਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ' ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਵੇਖਾਂ।

ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਰਥਵਾਹੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸਨੂੰ ਇਕ ਐਸਾ ਰੋਗੀ ਦਿਖਿਆ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਸੀ ਤੇ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਨੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ, ਇਹ ਰੋਗੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਗ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਚੰਨਾ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸੀ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਸਿਧਾਰਥ! ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਰੋਗ ਤੇ ਸੋਗ ਦਾ ਘਰ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਰੋਗੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੪੦

ਇਥੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪੁੱਛੋ ਨੇ ਕਿ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਵੀ ਕੌਣੀ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ।

ਰਥਵਾਹੀ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਗ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ।

ਰੋਗ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਆਣੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ 'ਨਾਮ' ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਦਵਾਈ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਾਂ ਜਾ ਕੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਕਸੀਜਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਚਲੇ ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਸੀ, ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨੀ।

ਜਦ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਸਿਧਾਰਥ, ਫੇਰ ਰੱਥ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗਮਗੇ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ॥
ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਹੈ ਜਰਾ ਰੋਗ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ, ਜਰਾ ਰੋਗ ਆ ਗਿਆ, ਬੁਢੇਪਾ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਆਉਣੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਵੱਸ ਆਉਣੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਰਬਵਾਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਆਸ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਮੌਤ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਲਗ ਜਾਵੇ।

ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥
ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੪

ਹੁਣ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਚੱਲਿਆ, ਅਰਥੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰੁਕ ਗਿਆ। ਪੁੱਛਿਆ ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ -

ਦੇਖੇ ਬੰਦਾ ਚੱਲਿਆ, ਚਹੁੰ ਜਣਿਆ ਦੇ ਕੰਨੁ।

ਫਰੀਦਾ ਦਰੀਆਵੈ ਕੰਨੈ ਬਗਲਾ ਬੈਠਾ ਕੇਲ ਕਰੇ ॥
ਕੇਲ ਕਰੇਦੇ ਹੰਝ ਨੋ ਅਚਿੰਤੋ ਬਾਜ ਪਏ ॥
ਬਾਜ ਪਏ ਤਿਸੁ ਰਬ ਦੇ ਕੇਲਾਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ॥
ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਨ ਚੇਤੇ ਸਨਿ ਸੋ ਗਾਲੀ ਰਬ ਕੀਆਂ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮੩

ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਕਿੰਨੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ -

ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੋ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੫

ਹੈ ਵੀ ਠੀਕ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। 'ਮੈਂ' ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਜੰਮਦੀ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੪੬੬
ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੪੩

ਆਹ ਦੂਜਾਇਗੀ, ਦੂਤ ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ 'ਚ, ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ 'ਚ, ਇਸ ਕਰਕੇ - 'ਜਹਾਂ ਆਸਾ ਤਹਾਂ ਵਾਸਾ।' ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੀ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਹੈ, ਇਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਹੈ, ਬੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ -

ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ ॥
ਤਿਸੁ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੪

ਕਰਮ ਕਰਦਾ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਇਹ 'ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਨਾ ਕਰੇ -

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੬੭

ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥
ਅੰਗ- ੨੭੩

ਸਿਧਾਰਥ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਬੰਧਨ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤੁ ਗਿਰਸਤ ਕਾ ਫਾਸਾ ॥
ਹੋਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੦

ਬੰਧਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਬੰਧਨ ਸੁਤ ਕੰਨਿਆ ਅਰੁ ਨਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੧੬

ਬੰਧਨ ਬੰਧਿ ਭਵਾਏ ਸੋਇ ॥
ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਨਚਿ ਨਚਿ ਹਸਹਿ ਚਲਹਿ ਸੇ ਰੋਇ ॥
ਉਡਿ ਨ ਜਾਹੀ ਸਿਧ ਨ ਹੋਹਿ ॥

ਨਚਣੁ ਕੁਦਣੁ ਮਨ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਨੁ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨੁ ਮਨਿ ਭਾਉ ॥

ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ ਨਾਇ ਲਇਐ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਈਐ ॥
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਦੇ ਖਾਜੈ ਆਖਿ ਗਵਾਈਐ ॥

ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ ਕਰਿ ਪੁੰਨਹੁ ਨੀਚੁ ਸਦਾਈਐ ॥
ਜੇ ਜਰਵਾਣਾ ਪਰਹਰੈ ਜਰੁ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀ ਆਈਐ ॥

ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਭਰੀਐ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੫

ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਬਣੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨੇ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜ਼ੀਰੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ -

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹਦੀ 28 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਰਾਤ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਘਰਵਾਲੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਸਾਲ ਕੁ ਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ,

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰੇ ਤੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰ ਬਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ, ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਿਧਾਰਥ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਮਨ 'ਚ ਵੈਰਾਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਬਗੈਰ -

ਨਾ ਮੈ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਛੁਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੯

ਭਾਵੇਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਕਰੀ ਜਾਈਏ-
ਕਰਤੂਤਿ ਪਸੂ ਕੀ ਮਾਨਸ ਜਾਤਿ ॥
ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਕਰੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥
ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਮਾਇਆ ॥
ਛਪਸਿ ਨਾਹਿ ਕਛੁ ਕਰੈ ਛਪਾਇਆ ॥
ਬਾਹਰਿ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਇਸਨਾਨ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਿਆਪੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੭

ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਲੋਭ ਰੂਪ ਕੁੱਤਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਹੁਣ ਵੈਰਾਗ ਜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਕਰ ਲਵੇ-

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥
ਅੰਗ- ੨੫੩

ਅਤਿ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਕੁਲੀਨ ਹੋਵੇ, ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਹੈ ਪਰ ਨਹੀਂ -

ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੪੬੫
ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੁਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ॥
ਅੰਗ- ੩੫੮

ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਦੁਖ-ਭੁੱਖ ਸਹਾਰੀਆਂ, ਤਪ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਹੈ, ਕਰਮ ਆਪਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਬਾਬਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਢਾਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਏ ਸੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਾਸਤੇ। ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈ ਗਈ, ਇਥੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਰਹਿਣੈ। ਜਗ੍ਹਾ ਨੇ ਖਿੱਚ ਪਾਈ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਪਾਸਨਾ ਦੀ ਗੱਲ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ। ਰਾਤ ਦੇ ਇਕ ਵਜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। 1.00 ਵਜੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ। ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ-

ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੯

ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਆਓ, ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੋ। ਕਿੱਡੀ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦੇ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ। ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਓ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਸਮਝ ਕੇ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮਤੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ।
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ ॥

ਉਪਾਸਨਾ, ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਸਨਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਸੰਥਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਸੀ, ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹੋ -

ਜੋ ਦੈਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ
ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - ੭੬੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਫੜੋ। ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝੁੱਕੋ। ਚਰਨ ਧੂੜ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਪਾਸਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਵਿਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਹ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਸਿਧਾਰਥ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਆਸਨ ਲਾ ਲਿਆ। ਐਨੀ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਐਸੋ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥
ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁਤਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਢੱਕੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਸੁੱਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਲਾਈਟਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਵਗਦਾ-ਵਗਦਾ, ਚਰਨਾਂ ਤੱਕ ਆ ਜਾਂਦਾ, ਸਾਰੇ ਵਸਤਰ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੇ। ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸੀ, ਸਰੀਰ ਸਾਧਨ ਪੱਖ 'ਚ ਐਨਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਇਆ। ਕਿੰਨਾ ਤੇਜ ਵਧਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਆਹ 'ਚ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾਇਆ। ਜੋ ਇਹਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਇਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸੀ - ਕਿ ਫਕੀਰਾ, ਇਉਂ ਨਾ ਕਰ। ਤਨ ਨਾ ਸੁੱਕਾ ਇਹ ਤਾਰ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੀ। ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ -

ਨਾਨਕ ਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੪

ਇਹਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੋਸਣਾ ਕਰ, ਜੋ ਇਹਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਤਾਰ ਐਨੀ ਵੀ ਢਿੱਲੀ ਨਾ ਛੱਡ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਮੰਜ਼ਲ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਨਾ ਸਕੇ। ਭਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਐਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੁਕਾ ਹੀ ਲਵੇ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਇਸ ਤਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਐਨੀ ਕੱਸ ਕਿ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਗਿਆ ਇਹ, ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ ਹੀ ਮਾਰ ਗਿਆ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਐਨਾ ਨਾ ਦੁੱਖ ਦੇਹ। ਸਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਰਾਤ, ਜੋ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਇਸਦੇ ਤਨ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਅਨੰਦ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਖੇੜੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਬੋਧ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੂਝ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਬੋਧੀ ਤੋਂ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਹਿੰਸਾਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਣਾ - ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਅਹਿੰਸਾ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤ 'ਚ, ਚੀਨ, ਜਪਾਨ 'ਚ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਸਤ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੇ। 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਬਣ ਗਏ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, 80 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਸਨਮੁਖ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੇ ਕਿ-
ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਸੋ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਾਂ ਇਕ ਸਬਕ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਨਰਜੀ ਹੈ। ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਹੈ - 'ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ'। ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪਦਾ ਹੈ - 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ-

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕੁ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ ॥

ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਕਹਹੁ ਕੋਊ ਕੈਸੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੫

ਇਹ ਹੈ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ਜਿਹੜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ। ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ'। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਕ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਚਾਰ 'ਚ ਲਿਆਇਓ ਉਸਨੂੰ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਿਆ, ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ, ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ। ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਸ ਨਾਂ ਦਿਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹਦਾ ਟਾਈਟਲ ਲੈਣ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਂ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਇਹਦਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਦਸ ਨਾਂ ਸੀ, ਉਥੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ, ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕ ਮਾਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਏਧਰੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਸ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਹੋਈ। ਇਹਦਾ ਨਾਮ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ 'ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ।' -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੮੪੬

ਉਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ ਪੇਜ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਇਸਦਾ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਟਾਈਟਲ 'ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਅਨੁਭਵ 'ਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ ਬੜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 21 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੰਵਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ

ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਨਾਮ 'ਚ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਧੂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣੀ -

ਪੁਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- ੪੯੬

ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿਤੀ।

ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਮੇ ਕਉ ਸਾਧੂ ਦੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੧

ਸੰਤਨ ਮੇ ਕਉ ਪੁੰਜੀ ਸਉਪੀ ਤਉ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ ॥

ਧਰਮ ਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੋ ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੇ ਲੇਖਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

.....

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਵਿਸਾਖੀ' ਦੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਖੁਰਾਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। 'ਖਾਲਸਾ' ਆਦਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਆਪ ਜੀ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ ਹੀ 'ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼' ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇਗਾ। 25ਵੇਂ ਸਾਲ 'ਸਿਲਵਰ ਜੁਬਲੀ' ਦੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ, ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ। ਸੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿਛਲੇ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਦਾਰਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੰਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੀਨੀਊ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੀਏ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'।

(ਪੰਨਾ 33 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਫੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,

ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

ਐ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਪੇ ਹੀ ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿਤੇ ਨਿਰਗੁਨ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਤੇ ਸਰਗੁਨ ਹੋ ਕੇ, ਸੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਐਸਾ ਉੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਆਦਰਸ਼ ਲਿਆਂਦਾ, ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਿ ਕਾਇਆਂ ਕਲਪ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਸਾਰਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੰਨਾਂਗੇ, ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭੇਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਖਾਲਸਾ ਭਰਮ ਭੇਖ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।

ਭੇਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਖਾਸ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਭੇਖੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ।

ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰੋ, ਗਧੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਖੱਲ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਧੇ 'ਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਗਧਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਲਓ ਫੇਰ ਘੁਮਿਆਰ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ ਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਭੇਖ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਓਹੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਓਹੀ ਚੁਗਲੀ, ਓਹੀ ਵੈਰ, ਓਹੀ ਵਿਰੋਧ, ਓਹੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖੀ, ਓਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਭੇਖ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਆਦਰਸ਼ ਲਿਆਂਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਆਪਾਂ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਤੇ ਇਸ ਪਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ,

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 10

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥ (ਅੰਗ-612)
ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋ ਸੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ।

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-40)

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ) ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠਾ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਸਪਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਕਿ ਪੁੱਤ ਨਾਨਕੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਖਚਿਤ ਰਹਾਂਗਾ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਹੁਣ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰੋ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਭੁੱਲ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਲਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਜੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਕ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਹਨ। ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂ ਕੀ ਤਮਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਚਾਈਆਂ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨਿਕੀ ਮੋਟੀ ਦੁਕਾਨ ਹੀ ਪਾ ਲੈਣ। ਕਿਸੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲੱਗੇ।

ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਬੇਬੇ ਜੀ! ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਮੱਥੇ। ਜੋ ਕਹੋ ਮੈਂ ਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹਾਂ, ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਹੁਕਮ ਕਰਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਭਲਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਵੇਂ ਮੋੜ ਸਕਦੇ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ ਪਾਤਰ ਜਾਣ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਚਲਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਜੀ! ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਨੇਕ ਬੱਚਿਆਂ

ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਆਹ ਲੋ 20 ਰੁਪਏ, ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆਉ, ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਉ। (ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ)

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ ਜੋ ਕਿ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਸਬਾ ਸੀ।

ਪਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡ ਵਰਤਾਉਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜੀਵ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਸੱਚ ਹੈ ਉਹ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਖਰੇ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਖੇਡ ਵਰਤਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਤਮਾਮ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ ਸੌਦੇ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਏਗੀ। ਇਸ ਸੌਦੇ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਐਸੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੁੱਚ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਏਗੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੱਚੇ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਸਮੇਤ ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਕਸਬੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਲੰਗੋਟਧਾਰੀ ਨਾਂਗੇ ਸਾਧੂ ਧੂਣੀ ਉਦਾਲੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਸਨ। ਮੁਖੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਸਾਧੂ ਜਨੋ! ਤੁਹਾਡੇ ਤਨ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਦਿਖ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੇਟ ਤੋਂ ਵੀ ਭੁੱਖੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਪ ਪਾਸ ਬਸਤਰ ਹੈ

ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ।

ਸਾਧੂ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਜੀ ਨੇ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, ਹੇ ਰੱਬੀ ਭਗਤ! ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇੱਛਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਏ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਸੱਚੇ ਸਾਧੂ ਸਨ। ਇੱਛਾ ਤੇ ਲੋੜ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੋਰ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਹੋਰ। ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਖਾਣ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮਕਾਨ (ਕੁੱਲੀ, ਜੁੱਲੀ, ਗੁੱਲੀ) ਬੰਦੇ ਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਛਾ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਦੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ ॥

ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੩

ਜਿਉ ਪਾਵਕੁ ਈਧਨਿ ਨਹੀ ਧੁਪੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੦

ਸੋ ਮੁਖੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਇੱਛਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਸੰਤਰੇਣ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਜੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਮੰਗਣ ਨਹੀਂ ਗਏ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲਬਾ-ਲਬ ਭਰੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਰੇਣ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੀ! ਮੰਗਣ ਤਾਂ ਜਾਈਏ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਭੋਜਣਾ ਹੋਇਆ, ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਖੀ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੀਂ ਉਹ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰ

ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਚੁਹੜਕਾਏ ਮੰਡੀ ਗਏ। ਰਸਦਾਂ ਆਦਿ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਵਰਤਾਉਣ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਵੀ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਸਾਧੂ ਮੰਡਲੀ ਉਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁਖੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਰੇਣ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੋਈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਚਲੇ ਇਥੋਂ। ਸਾਥੀ ਸਾਧੂ ਜਨ ਪੁਛਦੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕੀ ਰਮਜ਼ ਹੈ? ਸੰਤ ਜੀ! ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਈਏ। ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀ ਜਾਈਏ। ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਸ਼ਾਂਤੀ/ਅਨੰਦ ਦੀ ਝਰਨਾਹਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਜਲਾਲ ਝੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਮੁਖੀ ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹੀ ਤਾਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਨੂਰ ਦੇ ਨੂਰ ਹਨ। ਆਪ ਰੱਬੀ ਰੂਹ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਉਚੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਾਂ, ਇਹ ਨੀਵੀਂ ਥਾਂ ਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਵੱਗਿਆ ਆਪਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਜਲਾਲ ਝੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕ ਕੇ ਸਾਧੂ ਜਨ ਸਰੀਰਕ ਭੁੱਖ ਕਰਕੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਏ ਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਤੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਆਤਮਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਤੁਰੇ। ਡਰ ਦੇ ਤੌਖਲੇ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਆਪਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ, ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ। ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੭੨੬

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਬਣੂ ਜਦੋਂ ਘਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕੀ ਮੂੰਹ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ।

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਆਤ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ/ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ

ਸਬਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹਿਤ ਆਪਣੇ ਤੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣੇ ਰੱਬੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਰ ਕੇ ਆਪ ਬਾਹਰ ਵਣਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਗੁੱਸੇ ਭਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੁਰ ਪਏ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋਈ ਅਵੱਗਿਆ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਰੂਪ ਵੀਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਵੀਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਗੁੱਸਾ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਅਸਲੀ ਕਰਤੱਵ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਇਜ਼/ਨਜਾਇਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਗੁੱਸਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸੇ ਰੂਪੀ ਦੈਂਤ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਮਲ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖ ਤੇ ਗੱਲ ਉਤੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰੀ। ਇਕ ਨਵਾਂ ਸਬਕ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਵਧੀਕੀ ਜਰ ਲੈਣੀ ਹੀ ਵਡੱਪਣ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਡੋਲ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਬੇਬੇ ਜੀ ਭੱਜ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਦੇ, ਇਕ ਚਪੇੜ ਵਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਨਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ। ਵੀਰ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੇ ਹੰਝੂ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ। ਹੇ ਵੀਰ ਨਾਨਕ! ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰੀਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਅਵੱਗਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਵੀਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਅਵੱਗਿਆ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਵਾਪਸ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੇ ਰੱਬ ਰੂਪ ਵੀਰ! ਅਸੀਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੋਕ ਹਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਇਆ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦਰ ਆਵੇਗੀ।

ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੱਲ ਧੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ

ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰੀ। ਗੱਲ ਘੁੰਮਦੀ-ਘੁੰਮਦੀ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ। ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਝੂਰਨ ਲੱਗੇ। ਹਾਇ! ਰੱਬਾ! ਆਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਈ। ਤੁਰੰਤ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦਿਆ, ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ? ਇਹ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਮੇਰੇ ਵੀ ਪੀਰ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਵੀ ਇਹੀ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਵਲੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲੀ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਤਮਾਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਕੇਵਲ 20 ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ ਤੁਸੀਂ ਚਪੇੜ ਮਾਰੀ। ਆਹ ਲਓ ਵੀਹ ਰੁਪਏ। ਅੱਗੋਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤਨੀ ਲੋੜ ਮਾਇਆ ਦੀ ਹੋਵੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸੋ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੇ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਜਾਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੋ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਅਜੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਜੈ ਰਾਮ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੀ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਹੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਕਾਰਜ, ਭਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਵੀ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਸੌਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਚੇ ਧਨ ਤੇ ਕੱਚੇ ਧਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਵੀ ਝੱਲੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਸਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਆਪ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੂੰ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈਂ।

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੧

9. ਪਉੜੀ (ਨਯਾਯ)

ਹੇਠਲੀ ਨੌਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਖੇ ਨਯਾਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਤ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਤਰ ਮਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਗੌਤਮ ਤਪੇ ਬਿਚਾਰਿਕੈ ਰਿਗਿ ਵੇਦ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ।
ਨਿਆਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਮਥਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਤੇ ਹਥਿ ਜਣਾਈ।
ਸਭ ਕਛੁ ਕਰਤੇ ਵਸਿ ਹੈ ਹੋਰ ਬਾਤ ਵਿਚ ਚਲੇ ਨ ਕਾਈ।
ਦੁਹੀ ਸਿਰੀ ਕਰਤਾਰ ਹੈ ਆਪਿ ਨਿਆਰਾ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਈ।
ਕਰਤਾ ਕਿਨੈ ਨ ਦੇਖਿਆ ਕੁਦਰਤਿ ਅੰਦਰਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ।
ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਛੁਪਾਇਕੈ ਪੜਦਾ ਭਰਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ਸੁਣਾਈ।
ਰਿਗ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਗੁਰਮੁਖਹੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨ ਦੂਜੀ ਰਾਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨ ਸੋਝੀ ਪਾਈ॥

ਅਰਥ - ਗੌਤਮ (ਨਾਮੇਂ) ਤਪੇ (ਰਿਖੀ) ਨੇ ਰਿਗ ਵੇਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ (ਉਸ) ਦੀ ਕਥਾ (=ਸਾਰ ਭੂਤ ਗੱਲ) ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ। ਨਯਾਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖ ਕੇ ਸਾਰੀ ਬਿਧੀ ਕਰਤੇ (=ਈਸ਼ਵਰ) ਦੇ ਹੱਥ ਦੱਸੀ (ਭਾਵ ਜੀਵ ਈਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ) ਸਭ ਗੱਲਾਂ (ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨ ਦੀਆਂ) ਉਸੇ ਦੇ ਕਾਬੂ ਹਨ, ਹੋਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ, ਤੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਤੋਂ ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਧੁਨੀ ਇਹ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ) ਉਹ ਕਰਤਾ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਸਤੂ ਹੈ (ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਮਾਯਾ ਦੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁਲਾ ਛੱਡੀ ਹੈਸੂ। ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ (ਮਹਾਂਵਾਕ) ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਭਰਮ ਦੇ ਪੜਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰਤਾ (ਗੌਤਮ) ਨੇ ਸੁਣਾਈ। (ਰਿਗ ਵੇਦ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖੇ ਸੁਣੋ! (ਉਹ ਤਾਂ) ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ (ਉਸ ਵਿਖੇ) ਦ੍ਰਿੜ ਤਾਂ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। (ਇਥੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਨੋਟ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।) ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਸੂਝ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ।

ਭਾਵ - ਰਿਗ ਵੇਦ ਬਾਬਤ ਜੋ ਕੁਝ ਨਯਾਯ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਨਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੇਦਾਂਤ ਆਦਿ ਵਾਲੇ ਉਸ ਰਿਗ ਵੇਦ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਸਾਖੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੌਤਮ ਰਿਖੀ ਨੇ ਉਲਟਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੋ ਭੇਦ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਭਈ ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਭਿੰਨ, 'ਸੋਹੰ' ਬ੍ਰਹਮ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਥੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੰਨਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਹ ਰੌਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

10. ਪਉੜੀ (ਮੀਮਾਂਸਾ)

ਫਿਰਿ ਜੈਮਨਿ ਰਿਖੁ ਬੋਲਿਆ ਜੁਜਰ ਵੇਦਿ ਮਥਿ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵੈ।
ਕਰਮਾ ਉਤੇ ਨਿਬੜੈ ਦੇਹੀ ਮਧਿ ਕਰੇ ਸੋ ਪਾਵੈ।
ਥਾਪਸਿ ਕਰਮ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਿ ਕਰਮ ਵਾਸ ਕਰਿ ਆਵੈ ਜਾਵੈ।
ਸਹਸਾ ਮਨਹੁ ਨ ਚੁਕਈ ਕਰਮਾ ਅੰਦਰਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਵੈ।

**ਭਰਮਿ ਵਰਤਣਿ ਜਗਤਿ ਕੀ ਇਕੋ ਮਾਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾਵੈ।
ਜੁਜਰ ਵੇਦ ਕੋ ਮਥਨਿ ਕਰਿ ਤਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਿ ਭਰਮਿ ਮਿਲਾਵੈ।
ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਕਰਮਿ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਆਵੈ ਜਾਵੈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਨਾ ਨ ਸਹਸਾ ਜਾਵੈ।**

ਅਰਥ - ਫਿਰ (ਦੂਜਾ) ਜੈਮਨਿ ਰਿਖੀ (ਮੀਮਾਂਸਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਚ ਕੇ ਉਸ ਵਿਖੇ) ਜੁਜਰ ਵੇਦ ਦੀ ਸਾਰਭੂਤ ਗੱਲ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਉਤੇ ਨਿਬੜੇਗੀ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਜੋ (ਕਰਮ) ਕਰੂ ਸੋ (ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ)। ਉਸ ਨੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ (ਭਈ) ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ (ਪ੍ਰਾਣੀ) ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾ ਮਨ ਥੋਂ ਗਿਆ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਅੰਦਰ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਭਰਮ ਹੀ ਜਗਤ ਦਾ ਵਰਤਣ ਵਿਹਾਰ ਹੈ, ਮਾਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕੋ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਨਿਆਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ)। ਜੁਜਰ ਵੇਦ ਨੂੰ ਘੋਟ ਕੇ ਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ (ਧਰਮ ਕਰਮ ਦਾ ਭਰਮ) ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਝ ਸੰਸਾ ਨਾ ਗਿਆ।

11. ਪਉੜੀ (ਵੇਦਾਂਤ)

**ਸਿਆਮ ਵੇਦ ਕਉ ਸੋਧਿ ਕਰਿ ਮਥਿ ਵੇਦਾਂਤੁ ਬਿਆਸਿ ਸੁਣਾਇਆ।
ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਬਾਹਰਾ ਆਪੇ ਅਪਣਾ ਬ੍ਰਹਮੁ ਜਣਾਇਆ।
ਨਦਰੀ ਕਿਸੈ ਨ ਲਿਆਵਈ ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ।
ਆਪੁ ਪੁਜਾਇ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦਾ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ।
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੀ ਵੇਦਿ ਮਥਿ ਅਗਨੀ ਅੰਦਰਿ ਤਪਤਿ ਤਪਾਇਆ।
ਮਾਇਆ ਡੰਡ ਨ ਉਤਰੈ ਜਮਡੰਡੇ ਬਹੁ ਦੁਖਿ ਰੂਆਇਆ।
ਨਾਰਦਿ ਮੁਨਿ ਉਪਦੇਸਿਆ ਮਥਿ ਭਾਗਵਤ ਗੁਨਿ ਗੀਤ ਕਰਾਇਆ।
ਬਿਨੁ ਸਰਨੀ ਨਹਿ ਕੋਇ ਤਰਾਇਆ।**

ਸ਼ਾਮ ਵੇਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਦਾਂਤ (ਵੇਦ ਦਾ ਸਾਰ) ਕੱਢਿਆ (ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ) ਮਥਿ (ਰਿੜਕ ਕੇ) ਬਿਆਸ ਨੇ (ਸੁਖਨ) ਸੁਣਾਇਆ। ਕਥਨੀ (ਕਥਾ) ਤੇ ਬਦਨੀ (ਕਵੀਸ਼ਰੀਆਂ) ਥੋਂ (ਆਤਮਾ) ਬਾਹਰ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜਣਾ ਦਿਤਾ। ਨਜ਼ਰ (ਤਾਂ) ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਂਵਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਭਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਗਤ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੁਜਾਵਣ ਲਗ ਪਏ, ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਪਾਇਆ। (ਗੱਲ ਕੀ ਬਿਆਸ ਨੂੰ ਭੀ) ਸਾਰਾ ਵੇਦ ਘੋਟ-ਘੋਟ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨ ਆਈ, (ਭਰਮ ਦੀ) ਅੱਗ ਦੀ ਤਪਤ ਵਿਖੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤਪਣ ਲੱਗਾ। ਮਾਯਾ ਦਾ ਡੰਡ (ਉਸ ਦੇ ਸਿਰੋਂ) ਨਾ ਉਤਰਿਆ, ਜਮ ਡੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੁਖ ਨਾਲ (ਨਾਰਦ ਪਾਸ ਆਪਣਾ ਦੁਖ) ਰੋਇਆ (ਭਾਵ ਮਨ ਦੀ ਹਵਾੜ ਕੱਢੀ)। ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ (ਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ) ਭਾਗਵਤ ਸਬੰਧੀ (ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜਸ) ਮਥ ਕੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗੀਤ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਿਨਾਂ (ਗੁਰੂ ਦੀ) ਸ਼ਰਣ ਥੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਰਦਾ।

ਭਾਵਾਰਥ - ਬਿਆਸ ਦੇਵ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਵੇਦ ਕਈ ਵੇਰ੍ਹਾਂ ਘੋਟੇ, ਪਰੰਤੂ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨ ਆਈ। ਨਾਰਦ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਭੈੜਾ ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਚਤਰ ਸ਼ਲੋਕੀ ਭਾਗਵਤ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਰ। ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਏਵੇਂ ਕੀਤਾ ਤਦ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਦੀ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਟੁਕ ਇਹ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪਏ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਤਰਿਆ ਨਹੀਂ।

12. ਪਉੜੀ (ਸਾਂਖ)

ਦੁਆਪਰਿ ਜੁਗ ਬੀਤਤ ਭਏ ਕਲਜੁਗਿ ਕੇ ਸਿਰਿ ਛੱਡ ਫਿਰਾਈ।
ਵੇਦ ਅਥਰਬਣਿ ਥਾਪਿਆ ਉਤਰਿ ਮੁਖਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੁਨ ਗਾਈ।
ਕਪਲ ਰਿਖੀਸੁਰਿ ਸਾਂਖ ਮਥਿ ਅਥਰਬਣਿ ਵੇਦ ਕੀ ਰਿਚਾ ਸੁਣਾਈ।
ਗਿਆਨ ਮਹਾ ਰਸ ਪੀਅਕੈ ਸਿਮਰੇ ਨਿਤ ਅਨਿਤ ਨਿਆਈ।
ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਪਾਈਐ ਜੇ ਕੋਈ ਕੋਟਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਾਈ।
ਗਿਆਨ ਮਤੇ ਸੁਖੁ ਉਪਜੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਈ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੀ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈ॥

ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਛੱਡ ਦੀ ਫਿਰਾਈ ਆਈ (ਭਾਵ ਸਮਾਂ ਆਇਆ)। ਅਥਰਬਣ ਬੇਦ ਦਾ ਤੋਰਾ ਤੁਰਿਆ, ਉੱਤਰ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ (ਲੋਕ) ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕਪਲ (ਨਾਮ ਦਾ) ਵੱਡਾ ਰਿਖੀ ਹੋਇਆ, ਅਥਰਬਣ ਬੇਦ ਨੂੰ ਘੋਟ ਕੇ (ਉਸ ਦੀ) ਰਿਚਾ (ਸ਼੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਮ) ਸਾਂਖ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਸੁਣਾਇਆ (ਜਿਸ ਦਾ ਮਤ ਹੇਠਲੀ ਤੁਕ ਵਿਖੇ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ) ਗਿਆਨ (ਰੂਪੀ) ਮਹਾਂ ਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪਾਨ ਕਰੇ ਤੇ ਨਿਤ ਅਨਿੱਤ ਦਾ (ਨਿਆਈ) ਨਿਰਣਯ ਕਰੇ (ਭਾਵ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦਾ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰੇ) ਗਿਆਨਬਾਝ (ਮੁਕਤੀ) ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਦੌੜੇ। (ਜਿਹੜਾ) ਜੀਵ ਕਰਮ ਯੋਗ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਝੂਠ ਹੋਊ, ਇਕ ਰਾਈ (ਸਾਰਖਾ) ਛਿਨ (ਭਰ) ਭੀ ਨਾ ਟਿਕੇਗਾ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੁਖ ਉਤਪਤ ਹੋਊ ਤੇ ਆਵਾਗੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਮਿਟ ਜਾਊ। ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਗਿਆਨੀ 'ਸਹਿਜ' ਪਦ (ਸ੍ਰੈਸਰੂਪ) ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਊ।

ਭਾਵ - ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਂਖ ਬਾਬਤ ਇਤਰ ਮਤਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਭਾਵ ਵਿਚ ਸਾਂਖ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਰਕਾ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਤਿ ਅਸੱਤਿ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਜੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਂਖ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣੀ ਟੂਕ ਇਹ ਲਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਹਜ ਪਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਠੀਕ ਕੰਮ ਹੈ; ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲੇ। ਸਹਜ ਪਦ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

13. ਪਉੜੀ (ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਕ)

ਬੇਦ ਅਥਰਬਣ ਮਥਨ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਸੇਖਕ ਗੁਨ ਗਾਵੈ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਸਮੇ ਬਿਨਾਂ ਫਲੁ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ।
ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੇ ਮੰਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸੋ ਸਹਿਜ ਸਮਾਵੈ।
ਆਪੇ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵਈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਨਹਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਵੈ।
ਜੈਸਾ ਕਰਿ ਤੈਸਾ ਲਹੈ ਰਿਖਿ ਕਨਾਦਿਕ ਭਾਖਿ ਸੁਣਾਵੈ।
ਸਤਿਜੁਗਿ ਕਾ ਅਨਿਆਇ ਸੁਣਿ ਇਕ ਫੇੜੇ ਸਭੁ ਜਗਤ ਮਰਾਵੈ।
ਤ੍ਰੇਤੇ ਨਗਰੀ ਪੀੜੀਐ, ਦੁਆਪਰਿ ਵੰਸੁ ਕੁਵੰਸ ਕੁਹਾਵੈ।
ਕਲਿਜੁਗ ਜੇ ਫੇੜੇ ਸੋ ਪਾਵੈ।

ਅਥਰਬਣ ਬੇਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ 'ਗੁਰਮੁਖ' (ਕਣਾਦ ਨਾਮੇ ਆਚਾਰਯ) ਨੇ ਬਾਸੇਖਕ (ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਕ) (ਨਾਮੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ)

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ)

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ

ਗਜ਼ਲਾਂ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-52)

ਹੱਯਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਜਦਾ ਬ-ਸੁਇ ਤੂ ਮੀਕੁਨੰਦ

ਹਰਦਮ ਤਵਾਫ਼ਿ ਕਾਅਬਾ ਕੂਇ ਤੂ ਮੀਕੁਨੰਦ।

ਲੋਕੀ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਜਦੇ ਤੇਰੀ ਪਾਸੇ ਵਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਹ ਤੇਰੀ ਗਲੀ ਦੇ ਕਾਅਬੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਬਿਨਿਗਰੇਦ ਜਮਾਲਿ ਤੂ ਬਿਨਿਗਰੰਦ

ਸਾਹਿਬ ਦਿਲਾਂ ਨਜ਼ਾਰਾਇ ਰੂਇ ਤੂ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਜਮਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਮਹਿਰਾਮ ਤੇਰੇ ਮੁਖੜੇ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਂ ਰਾ ਨਿਸਾਰਿ ਕਾਮਤਿ ਰਾਅਨਾਤ ਕਰਦਾ-ਅੰਦ
ਦਿਲ-ਹੋਇ ਮੁਰਦਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜ਼ਿ ਰੂਇ ਤੂ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਕੱਦ ਤੋਂ ਵਾਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਰਦਾਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨਾਲ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਈਨਾਇ ਖੁਦਾਏ-ਨੁਮਾ ਹਸਤ ਰੂਇ ਤੂ
ਦੀਦਾਰਿ ਹੱਕ ਜ਼ਿ-ਆਈਨਾਇ ਰੂਇ ਤੂ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਤੇਰਾ ਮੁਖੜਾ ਰੱਬ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰੇ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤੀਰਾ-ਦਿਲਾਂ ਕਿ ਚਸ਼ਮ ਨਦਾਰੰਦ ਮੁਤਲਿਕ ਅੰਦ
ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਰਾ ਮੁਕਾਬਲਿ ਰੂਇ ਤੂ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਕਾਲੇ ਦਿਲਾਂ ਵਾਲੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ, ਕਿ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਸਤਾਨਿ ਸ਼ੌਕ ਗੁਲਗੁਲਾ ਦਾਰੰਦ ਦਰ ਜਹਾਂ
ਸਦ ਜਾਂ ਫ਼ਿਦਾਇ ਯੱਕ ਸਰਿ ਮੂਇ ਤੂ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਤੇਰੇ ਸ਼ੌਕ ਵਿਚ ਮਸਤ ਆਸ਼ਕ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਰੌਲੇ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਜਾਨਾਂ ਤੇਰੇ ਵਾਲ ਦੀ ਇਕ ਤਾਰ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦਰ ਪਰਦਾਇ ਜਮਾਲਿ ਤੂ ਰੌਸ਼ਨ ਸ਼ਵਦ ਜਹਾਂ
ਦਰ ਹਰ ਤਰਫ਼ ਕਿ ਜ਼ਿਕਰਿ ਜ਼ਿ ਰੂਏ ਤੂ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਤੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮਤਵਾਲੇ ਗੋਯਾ ਵਾਂਗ ਸਦਾ ਆਪਣੀ

ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਨਾਲ ਸੁਰੀਲੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

੨੩.

ਐ ਗਰਦਸ਼ਿ ਚਸ਼ਮਿ ਤੂ ਕਿ ਅੱਯਾਮ ਨ ਦਾਰਦ
ਖਰਸ਼ੀਦਿ ਫ਼ਲਕ ਪੇਸ਼ਿ ਰੁਖ਼ਤ ਨਾਮ ਨਦਾਰਦ।

ਐ, ਕਿ ਤੇਰੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਗਰਦਿਸ਼ ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਤੇਰੇ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਤਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਸੱਯਾਦਿ ਕਜ਼ਾ ਅਜ਼ ਪਏ ਦਿਲ ਬੁਰਦਨਿ ਆਸ਼ਿਕ
ਚੂੰ ਚਲਕਾਇ ਜ਼ੁਲਫ਼ਿ ਤੂ ਦਿਗਰ ਦਾਮ ਨਦਾਰਦ।

ਮੌਤ ਦਾ ਹੇੜੀ ਆਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਤੇਰੀ ਜ਼ੁਲਫ ਦੇ ਫੰਧੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਈਂ ਉਮਰਿ ਗਿਰਾਂ ਮਾਯਾਦਿ ਗਨੀਮਤ ਸ਼ੁਮਰ ਆਖਿਰ
ਮਾ ਸੁਬਹ ਨ ਦੀਦੇਮ ਕਿ ਉ ਸ਼ਾਮ ਨ-ਦਾਰਦ।

ਇਹ ਬਹੁ-ਮੁੱਲੀ ਉਮਰ ਨੂੰ, ਅਖੀਰ, ਗਨੀਮਤ ਸਮਝ, ਅਸਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਵੈਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

ਤਾ ਚੰਦ ਦਿਲਾਸਾ ਕੁਨਮ ਈਂ ਖ਼ਾਤਿਰਿ ਖੁਦ ਰਾ
ਬੇ-ਦੀਦਨਿ ਰੂਇ ਤੂ ਦਿਲ ਆਰਾਮ ਨ ਦਾਰਦ।

ਮੈਂ ਕਦ ਤਕ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਆਂ, ਤੇਰਾ ਮੁਖੜਾ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਈਂ ਚਸ਼ਮਿ ਗੌਹਰ-ਬਾਰ ਕਿ ਦਰਿਆ ਸ਼ੁਦਾ ਗੋਆ,
ਬੇ-ਰੂਇ ਦਿਲਾਰਾਮਿ ਤੂ ਆਰਾਮ ਨ-ਦਾਰਦ।

ਇਸ ਮੋਤੀ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਨੂੰ, ਐ ਗੋਯਾ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਮੁਖੜੇ ਬਿਨਾਂ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ।

੨੪.

ਤਾ ਲਾਲਿ ਜਾਂ ਫ਼ਜ਼ਾਇ ਤੂ ਗੋਯਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।
ਦਰਮਾਨਿ ਦਰਦਿ ਮਾਸਤ ਕਿ ਪੈਦਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਜਦ ਤਕ ਤੇਰੇ ਜਾਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਾਲ ਹੋਂਠ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਦਵਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਲਬਿ ਤਿਸ਼ਨਾ ਰਾ ਬਾ-ਆਬਿ ਲਬਤ ਹਸਤ ਆਰਜ਼ੁ
ਤਸਕੀਨਿ ਮਾ ਜ਼ਿ ਖਿਜ਼ਰੋ ਮਸੀਹਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਪਿਆਸੇ ਹੋਂਠ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਹੋਠਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਖਿਜ਼ਰ ਜਾਂ ਮਸੀਹਾ ਤੋਂ ਭੀ

ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਦਾਰੇਮ ਦਰਦਿ ਦਿਲ ਕੀ ਮਰ ਉ ਰਾ ਇਲਾਜ ਨੀਸਤ
ਤਾ ਜਾਂ ਨਮੀ ਦਿਹੇਮ ਮਦਾਵਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ
ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਗੁਫ਼ਤਮ ਕਿ ਜਾਂ-ਦਿਹੇਮ ਇਵਜ਼ਿ ਗੱਕ ਨਿਗਾਹਿ ਤੂ
ਗੁਫ਼ਤਾ ਮਿਆਨਿ ਮਾ ਓ ਤੂ ਸੌਦਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਤੇਰੀ ਇਕ ਨਿਗਾਹ ਬਦਲੇ ਅਸੀਂ
ਜਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਆਖਿਆ, ਸਾਡੇ ਤੁਹਾਡੇ
ਵਿਚਕਾਰ (ਅਜਿਹਾ) ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅੰਦਰ ਹਵਾਇ ਜੁਲਫ਼ਿ ਗਿਰਾਹਗੀਰ ਮਹਿਵਸ਼ਾਂ
ਮਨ ਮੀ-ਰਵਮ ਗਿਰਹ ਜ਼ਿ ਦਿਲਮ ਵਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਚੰਨ ਵਰਗੇ ਸੋਹਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਲੱਗੀਆਂ
ਜੁਲਫ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹਾਂ, ਪਰ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੰਢ (ਤੇਰੇ ਬਾਝੋ) ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ।

ਬਾ ਸਾਹਿਲਿ ਮੁਰਾਦ ਕੁਜਾ ਆਸ਼ਨਾ ਸ਼ਵੇਮ
ਤਾ ਚਸ਼ਮਿ ਮਾ ਬ-ਯਾਦਿ ਤੂ ਦਰਿਆ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅੱਖ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਾਗਰ
ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਅਸੀਨ ਮੁਰਾਦ ਦੀ ਕੰਧੀ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਗੋਯਾ ਦਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰਿ ਤੂ ਚਸ਼ਮਮ ਸਫ਼ੇਦ ਸ਼ੁਦ
ਮਨ ਚੂੰ ਕੁਨਮ ਕਿ ਬੇ ਤੂ ਦਿਲਾਸਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਤੇਰੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ
(ਚਿੱਟੀਆਂ) ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ
ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਢਾਰਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

੨੫.

ਚੂੰ ਮਾਹਿ ਦੇ ਹਫ਼ਤਾ ਰੂ ਨਮਾਈ, ਚਿ ਸ਼ਵਦ
ਇਮਸ਼ਬ ਮਹਿ ਮਨ ਅਗਰ ਬਿਆਈ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਚੌਧਵੀਂ ਦਾ ਚੰਨ-ਮੁਖੜਾ ਵਿਖਾ ਦੇਵੇਂ
ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ? ਜੇਕਰ, ਮੇਰੇ ਚੰਨਾ! ਅੱਜ ਰਾਤ
ਮੁਖ ਵਿਖਾ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ?

ਈਂ ਜਮਲਾਇ ਜਹਾਂ ਅਸੀਰਿ ਜੁਲਫ਼ਤ ਗਸ਼ਤਾ
ਯੱਕ ਲਹਿਜ਼ਾ ਅਗਰ ਗਿਰਹਾ ਕੁਸ਼ਾਈ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਤੇਰੀ ਜੁਲਫ਼ ਦਾ ਕੈਦੀ ਹੈ,
ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਇਸ ਦੀ ਗੰਢ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇਂ
ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ?

ਆਲਮ ਹਮਾ ਗਸ਼ਤਾ ਅਸਤ ਬੇ ਤੂ ਤਾਰੀਕ
ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਸਿਫ਼ਤ ਅਗਰ ਬਰ ਆਈ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ,

ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਨਿਕਲ ਆਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼
ਏ?

ਯੱਕ ਲਹਿਜ਼ਾ ਬਿਆ ਵਾ ਦਰ ਦੇ ਚਸ਼ਮਮ ਬਿ-ਨਸ਼ੀਂ
ਦਰ ਦੀਦਾ ਨਿਸ਼ਸਤਾ ਦਿਲਰੁਬਾਏ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਆ, ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ
ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾ, ਹੇ ਦਿਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਜੇਕਰ
ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ?

ਈਂ ਹਿੰਦੁਇ ਖ਼ਾਲਤ ਕਿ ਬਰ-ਰੂਅਤ ਸ਼ੈਦਾ ਅਸਤ
ਬਿ-ਫਰੋਸ਼ੀ ਅਗਰ ਬ ਨਕਦਿ ਖੁਦਾਈ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਇਸ ਤੇਰੇ ਕਾਲੇ ਤਿਲ (ਦੇ ਬੁੱਤ) ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ
ਮੁਖੜੇ ਦਾ ਸੁਦਾਈ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਕੁਲ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਬਲਦੇ
ਵੇਚ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ?

ਦਰ ਦੀਦਾ ਤੁਈ ਵ ਮਨ ਬਹਰਿ ਕੂ ਜੋਯਾ
ਅਜ਼ ਪਰਦਾਇ ਗੈਬ ਰੂ-ਨਮਾਈ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਵਸਦਾ ਹੈਂ, ਫਿਰ
ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਢੂੰਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਦਿੱਖ ਦੇ ਪਰਦੇ ਵਿਚੋਂ
ਜੇਕਰ ਆਪਣਾ ਮੁਖੜਾ ਵਿਖਾ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ?

ਗੋਯਾਸਤ ਬਹਰ ਤਰਫ਼ ਸੁਰਾਗਤ ਜੋਯਾ
ਗਰ ਗੁਮ-ਸੁਦਾਰਾ ਰਹਿਨਮਾਈ ਚਿ ਸ਼ਵਦ।

ਗੋਯਾ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੇਰੀ ਸੂਹ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ
ਰਾਹ ਭੁੱਲੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾ ਦੇਵੇਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਏ?

‘ਚਲਦਾ.....!’

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੋਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. ‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-52)

ਸਾਲਸਰਾਇ - ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾਨ ਕਰੋ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਿਸ ਆਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰ - ਤੇਰੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਆਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਰ ਦੇਖਿਆ ਸੂ ਤੇ ਆਪਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਸੂ ਤੇ ਆਪਾ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਕੀਤਾ ਸੂ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਦਿਸ ਆਇਆ ਸੂ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੌਹਰੀ ਨੇ ਦਾਸ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਢੈ ਪਿਆ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਦ੍ਰਵਣਤਾ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਪਰ ਰੀਝ ਕੇ ਉੱਠੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਪਰ, ਜੋ ਡੇਢ ਗਜ਼ ਸਾਫਾ ਸੀ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਲਸ ਦੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾ ਕੇ ਉੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਉਹ ਕਪੜਾ -

ਸਾਲਸ ਬਾਂਧਯੋ ਸੀਸ ਪਰ ਸ਼ੀਘਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ।
ਗਿਆਨਨੰਦ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਠਟਯੋ ਔਰ ਹੀ ਠਾਟ।
ਭਾ ਨਿਹਾਲ ਤਤਕਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮਇਆ ਤੇ।
ਉਮਗਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ਉਸਤਤਿ ਉਚਰਤਿਸ਼ਬਦਕਰ।

(ਗੁ: ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਤਦ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਵਾਕ ਉਚਾਰਿਆ, ਭਾਈ! ਜਿਵੇਂ ਜੌਹਰੀ ਦੀ, ਰਾਗੀ ਤੇ ਕਵੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹਿਸਾਬ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ, ਪਰ ਤਦ ਭੀ ਬੇ-ਮਲੂਮੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਫੁਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰਨ ਅਨਭਉ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਿਸਦੇ ਵਸਦੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਉੱਠ ਕੇ ਵਿਸਮਾਦ ਦੇ ਘਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਆਪਾ ਆਪੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ, ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਝਲਕਾ ਅਨੰਤ ਅਪਾਰ ਦਾ ਵਜਦਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਹੱਦਾਂ ਬੰਨੇ ਹੇਠ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਝਲਕਾ ਮਨ ਪਰ ਇਕ ਅਸਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟੁਰਦੇ, ਫਿਰਦੇ, ਵਸਦੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕਰਤਾਰ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਜਲਵਾ ਆਪਾ ਅਨਭਉ ਕਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੀਵ ਦਿਸਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਦਿਸਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਛ-ਕੁਛ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਲੱਸਦਾ ਕਰਤਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। 'ਇਹ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੈ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ' ਤੇ ਦੇਖਣਹਾਰ ਉਸ 'ਵਿਚ-ਵਸਦੇ' ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਈ ਲਿਖਿਆ।'

ਸੂਚਨਾ - ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਪੂਰਨ ਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਾਲਸ ਤੇ ਅਧਰਕਾ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਉੱਥੇ ਰਹੇ। ਇਥੇ ਗੰਗਾ ਪਾਰ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਤ੍ਰੈ ਮੀਲ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਨੂੰ ਹਰੀਹਰ ਛੇਤ੍ਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰ ਏਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ ਕਿ ਆਏ ਯਾਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਗਿਆਨ, ਭਰਮ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਦਾ ਦਾਰੂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਦੇ ਗਿਰਦ ਰੋਜ਼ ਭੀੜ ਲੱਗ ਰਹੇ, ਰੱਬੀ ਕੀਰਤਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਮੋਏ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮਿਲੇ। ਇਉਂ ਸ਼ਹਿਰ ਪਟਨੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਪਿਆ, ਸੰਗਤ ਆਵੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਆਨੰਦ ਰਸ ਦਾ ਅਮਿੱਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਟੁਰ ਪਿਆ।

ਇਹੋ ਕੱਤਕ ਪੁੰਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਇਸੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਪਟਨੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਕੇ ਟੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਕ ਆਗੂ ਲਈ ਬਿਨੈ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਧਰੱਕੇ ਵਲ ਸੈਨਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਗੁਵਾਨੀ ਸੇਵਾ ਸਾਲਸਰਾਇ ਕਰੇਗਾ, ਸਾਲਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਅਧਰੱਕਾ ਕਰੇਗਾ।

ਇਸੇ ਸਾਲਸਰਾਇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਫਤਹਚੰਦ ਮੈਣੀ ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਯਾਦਗੀਰੀ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ ਤੇ ਸਰੋਤ ਹੈ ਕਿ ਅਧਰੱਕੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਮਸੰਦ ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪਟਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਲਸਰਾਇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਨੇਮੀ ਭਜਨੀਕ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਫੁਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਮ: 1 ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਛਾਪ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮਿਲਿਆ ਹੈ -

ਬਿਲਾਵਲ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੀ ਕੀ -

**ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਤਾ ਨਾਮ ਕਾ ਦੀਨੇ ਖੋਲ ਕਪਾਟ॥
ਏਕ ਜੋ ਵਣਜਾ ਵਣਜਿਆ ਬਹੁਰ ਨ ਆਵੈ ਘਾਟ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪੁਰਾ॥ ਬਚਨ ਕਾ ਸੂਰਾ॥॥ ਰਹਾਉ॥ ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਇਖਲਾਵਤਾ ਖੋਲੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਪਾਟ ਆਨੰਦ॥ ਜਗ ਵਣਜਾਰਾ ਸਗਲ ਹੈ ਸਾਹ ਏਕ ਭਗਵੰਤ॥ ਵਣਜ ਹਮਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁੰਜੀ ਹਮਰੀ ਨਾਮ॥ ਆਠ ਪਹਿਰ ਧੁਨਿ ਲਗ ਰਹੇ ਯਹੀ**

ਹਮਾਰੇ ਕਾਮ॥ ਸਾਲਸ ਬਿਨਵੈ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲੈ ਤੂੰ
ਕਰਤਾਰ॥ ਕਾਚੇ ਰੰਗ ਉਤਾਰਕੇ ਸਾਚੇ ਰੰਗ
ਆਪਾਰ॥

22. ਗਯਾ

ਸਾਲਸਰਾਇ ਤੇ ਅਧਰੱਕੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਥੇ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦਾਂ ਦਾ ਵਰੋਸਾਉ ਕਰਨ ਤੇ ਆ ਜੀ ਟੁਰ ਪਏ, ਟੁਰ ਪਏ ਉਪਕਾਰੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਗੂੰ ਗਏ ਰਾਜ ਗਿਰੀ। ਇਥੇ ਮੇਲਾ ਸੀ। ਮੇਲੇ ਤੇ ਕਈ ਨਾਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸਤਕ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਪਹੁੰਚੇ ਗਯਾ। ਆਪ ਦਾ ਸੁਹਣਾ ਸੁਹਾਵਾ ਤੇ ਤੇਜ ਜਬ੍ਰੇ ਵਾਲਾ ਨੁਰਾਨੀ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰਡੇ ਬੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜੀਉ! ਪਿੰਡ ਭਰਾਓ, ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਾ ਲਓ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬੀ ਦੀਵਾ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰਾ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਸਭ ਮਿਟ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਦਗਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਰਗ ਤੇ ਨਰਕ ਜੋ ਹਨ ਸੋ ਅਗਿਆਨ ਵਿਖੇ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਨਾਮ' ਰੂਪੀ ਦੀਵਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ -

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕ ਨਾਮੁ ਦੁਖੁ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤੇਲੁ ॥
ਉਨਿ ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ ਚੁਕਾ ਜਮ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ॥ ੧ ॥
ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੇ ਫਕਤਿ ਪਾਇ ॥ ਲਖ ਮਤਿਆ ਕਰਿ ਏਕਠੇ
ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ
ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਐਥੈ ਓਥੈ ਆਗੈ ਪਾਛੈ
ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰੁ ॥ ੨ ॥ ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ
ਨਾਵੈ ਆਤਮ ਰਾਉ ॥ ਸਚਾ ਨਾਵਣੁ ਤਾਂ ਥੀਐ ਜਾਂ ਅਹਿਨਿਸਿ
ਲਾਗੈ ਭਾਉ ॥ ੩ ॥ ਇਕ ਲੋਕੀ ਹੋਰੁ ਛਮਿਛਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ
ਵਟਿ ਪਿੰਡੁ ਖਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਪਿੰਡੁ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੂੰ
ਨਿਖੁਟਸਿ ਨਾਹਿ ॥ ਅੰਗ- ੩੫੮

ਅਰਥਾਤ - ਮੇਰਾ ਦੀਵਾ ਇਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ 'ਦੁੱਖ' ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਦੀਵਾ ਬਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਰਾਗ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਘਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਕੂੰ ਦੀਵੇ ਬਲਣ ਨਾਲ ਤੇਲ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇ ਕਿ ਦੁਖ ਤਾਂ ਕਰਮਾ ਦਾ ਫਲ ਹਨ, ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਲੋਕੋ! ਇਸ ਬਿਰਥਾ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਣਾ ਕਿ ਕਰਮ ਦਗਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਣ ਲਕੜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਰੱਤੀ ਅੱਗ ਰੱਖ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਨਾਮ ਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਦਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ

ਤੇ ਪਤਲ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਮੇਰੀ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰ ਏਹੋ ਹੈ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਿਰਫ ਕਰਨੀ ਮੇਰੀ ਗੰਗਾ ਤੇ ਕਾਸ਼ੀ (ਤੀਰਥ ਹੈ) ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਸਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਪਿੰਡ ਭਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਮੁੱਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਮੇਲਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਪੰਡੇ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਗਏ।

23. ਬੁੱਧ ਗਯਾ - ਦੇਵਗਿਰ

ਗਯਾ ਦੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਰਾਗ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਦਸ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਓਥੋਂ ਟੁਰ ਪਏ। ਜੋ ਬੀਚਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸੁਹਣੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨੇਤਰ ਬਖਸ਼ੇ ਉਹ ਵੀਚਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਹੈਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਅਨੇਕ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਗਯਾ ਤੋਂ ਟੁਰ ਕੇ ਆਪ ਬੁੱਧ ਗਯਾ ਤੇ ਆਏ। ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਬਾਹਰ ਡੇਰੇ ਲਾ ਦਿਤੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਨਿਜਾਨੰਦ (ਸੁ-ਅਨੰਦ) ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਕੀਰਤਨ ਨੇ ਬੁੱਧ ਗਯਾ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਦੇਵ ਗਿਰ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬੁੱਧ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਮਹੰਤ ਪਰ ਸੀ ਲਗਭੱਗ ਸੰਨਿਆਸੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਜਦ ਬੁੱਧ ਮਤ ਦੀ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬੋਧੀ ਅਸਥਾਨ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਹੰਤ ਦੇਵਗਿਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹੰਤ ਤੇ ਮਾਨਨੀਯ ਪੁਰਖ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ ਸੱਚ ਦਾ ਖੋਜੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ। ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨਹਾਰ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੈਰਾਗੀ ਬੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ 'ਰਾਗ' ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਪਲਟਦਾ-ਪਲਟਦਾ ਇੰਝ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਡਾਲੀ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ ਸੁੱਕ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੂਲੋਂ ਅਝੋਕ ਤੇ ਪੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਇਸ ਪਕਿਆਈ ਤੇ ਕਰੜਾਟੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਿਚ ਲਚਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਹ ਲਚਕ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਜਿੰਦ ਕਣੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਜੀਉਂਦੀ ਟਹਿਣੀ ਵਿਚ ਪਕਿਆਈ ਤੇ ਲਚਕ ਦੁਇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਦ ਗੱਲਬਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੁਮਕਾ ਫਿਰ ਆ ਫਿਰਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਰਾਗ (ਪਿਆਰ) ਮਾੜਾ ਹੈ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ, ਰਾਗ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ, ਪਰ

ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਤੇ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰਾਗ (ਪ੍ਰੇਮ) ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰਾਗ ਨਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਗ ਦੁਖਦਾਈ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਥਿਰ ਹੈ, ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਰਾਗ ਦਾ ਅੰਤ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਗ ਸੁਖ ਤੇ ਆਨੰਦ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜਿਸ ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੁਹਣਾ ਹੈ, ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਮਾੜਿਆਂ ਸਮਝਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੈਰਾਗ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਾਗ-ਕੀਤਿਆਂ ਸਹਜ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਨਸਾਨ ਨਿਰਾ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਅਸਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵ (ਪ੍ਰੇਮ) ਬੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸਾਂ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਘੱਤਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਕ ਗਏ ਮਨ ਬੁੱਧਿ ਨੂੰ ਨਿਵਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਸੁੱਕੀ ਟਹਿਣੀ ਵਾਂਗ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤਦ ਮਨ ਵਿਚ ਲਚਕਦਾਰ ਤੇ ਜੀਉਂਦੀ ਅਪਕੜਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਿੰਦਗੀਨਤਾ ਵਾਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਅਕੜੇਵਾਂ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਦੇਵਗਿਰ ਲਈ ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਬਕ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਤੇ ਮਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕੋਹ ਕੇ ਏਕਾਗਰ ਹੋਣੇ ਨੂੰ ਜੋਗ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਫੇਰ ਕੀਹ ਜੀਓ! ਇੰਦਰੇ ਦਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ; ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ? ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਨੀਵਿਆਂ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਸਭ ਅਵਗੁਨ ਤਿਆਗਣੇ ਤੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਕ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰਨੇ ਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਲਈ ਵੈਰਾਗ ਵਿਵੇਕ ਵਰਤਣੇ ਹਨ। ਮਨ ਉਤੇ ਇਸ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਕੁੰਡੇ ਹੇਠ ਮਨ ਨੂੰ ਤੋਰਨਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਹੋਏ ਮਨ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਰਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਜੋ ਸਾਡੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰੂਪਤਾ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੀ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਅਲੰਬ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਜਦ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਅਲੰਬ ਇਹ 'ਏਕੰਕਾਰ' ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਲੰਬ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰੀ ਲਗਾਉ ਪਾ ਲੈਣਗੇ ਤਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਉਹ ਵਸਣਗੇ। ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਆਪਾ, ਜੀਵਤ ਆਪਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸੁਖ ਪਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਆਪਾ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਤਾਣ ਨਾਲ ਜਦ ਸਦਾ ਲਗਾ ਰਹੇਗਾ 'ਇਕ' ਵਿਚ ਤਾਂ 'ਇਕ' ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ' ਸਫਲ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਆਪਾ-ਆਤਮਾ-ਸੁਧ ਆਤਮਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਾਰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਗੁਰ ਸਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਹਿੰਦੇ-ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਤੇ ਕੁੰਚਾ ਤੇ ਆਪਾ ਨਿਵਾਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਟੇਕ ਸਾਂਈ ਦੀ ਧਰ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਆਸਰੇ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਠੰਢ ਵਰਤਣੀ ਹੈ ਤਾਂ 'ਸਹਿਜ' ਦਾ ਭਾ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਹਿਜ ਆਨੰਦ ਨੇ ਅੰਦਰ ਟਿਕ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਜੁੜ ਗਏ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਜੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ' ਪਦ ਨਿਕਲਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਰਮਜ ਸਮਝ ਲਈ ਤੇ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਪਰ ਰਸ ਭਰੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਨਾਲ ਗਾਵਿਆ -

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮਹਲਾ ੧ ॥ ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ ਬਨਿ ਬਸਾ ਕੰਦ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਉ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਹਉ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਮੈ ਬਨਜਾਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ॥ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੁ ਜੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕੋਕਿਲ ਹੋਵਾ ਅੰਬਿ ਬਸਾ ਸਹਜਿ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥ ੨ ॥ ਮਛਲੀ ਹੋਵਾ ਜਲਿ ਬਸਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਾਰਿ ॥ ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ਹਉ ਮਿਲਉਗੀ ਬਾਹ ਪਸਾਰਿ ॥ ੩ ॥ ਨਾਗਨਿ ਹੋਵਾ ਧਰ ਵਸਾ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਭਉ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੧੯ ॥ ਅੰਗ- ੧੫੭

ਦੇਵ ਗਿਰ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ, ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਇਕ ਲਿਵ ਦਾ ਰੋ ਟੁਰ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ, ਚਰਚਾ ਵੀਚਾਰ, ਸੰਥਾ ਆਦਿ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤਰ ਲੰਘਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਂਈ ਦੀ ਹੋਂਦ ਇਕ ਰਸਮਯ ਯਾਦ ਲਗਾਤਾਰੀ ਰੋ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਗਈ। ਮਨ, ਜੋ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿੰਡਦਾ ਤੇ ਨਿਤਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਨੂੰ ਚੇਤਕੇ, ਤਾਣ ਕੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਦੇਵ ਗਿਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਤਮ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਤੇ 'ਕੀਰਤਨ ਨਿਰਮੋਲਕ ਹੀਰਾ' ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਧਾਇਆ।

'ਚਲਦਾ.....'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 2019 ਵਿਚ 550 ਸਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ 'ਮਾਨਵ ਸੰਕਟ ਦੀ ਚੇਤਨਾ'

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-44)

ਸੁਚ ਜੂਠ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ -

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸੁਚ, ਬਾਹਰੀ ਇਸ਼ਨਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁੱਚ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਚੁਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁੱਚ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸਰੀਰਕ ਸੁੱਚ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸੁੱਚ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਸੁੱਚ ਕਿਹਾ। ਜੇ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਲਾ ਹੈ, ਤਨ ਦੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਨਹਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ-

ਅੰਦਰਹੁ ਝੁਠੇ ਪੈਜ ਬਾਹਰਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਫੈਲੁ ॥

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜੇ ਨਾਵਹਿ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ ਮੈਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੩

ਸੁਚੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ ॥

ਸੁਚੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥ਅੰਗ- ੪੨੨

ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ 'ਸੁਚ' ਨੇ ਭਿੱਟ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ। ਛੂਤ ਛਾਤ ਦੇ ਕੀਟਾਣੂਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਕੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਫਰਤ ਤੇ ਈਰਖਾ ਨੇ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਾਨਵ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ, ਮਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰ-ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਆਦਿ ਸਰੀਰਕ ਸੁਚ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ 'ਸੁੱਚ' ਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਭਿੱਟ ਤੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਪਾਖੰਡ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਸੁਚਾ ਆਪਿ ਹੋਇ ਸੁਚੈ ਬੈਠਾ
ਆਇ ॥ ਸੁਚੇ ਅਗੈ ਰਖਿਓਨੁ ਕੋਇ ਨ ਭਿਟਿਓ
ਜਾਇ ॥ ਸੁਚਾ ਹੋਇ ਕੈ ਜੇਵਿਆ ਲਗਾ ਪੜਣਿ
ਸਲੋਕੁ ॥ ਕੁਹਥੀ ਜਾਈ ਸਟਿਆ ਕਿਸੁ ਏਹੁ ਲਗਾ
ਦੋਖੁ ॥ ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ ਬੈਸੰਤਰੁ
ਦੇਵਤਾ ਲੂਣੁ ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ ॥ ਤਾ
ਹੋਆ ਪਾਕੁ ਪਵਿਤੁ ॥ ਪਾਪੀ ਸਿਉ ਤਨੁ ਗਡਿਆ

ਬੁਕਾ ਪਈਆ ਤਿਤੁ ॥ ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ
ਉਚਰਹਿ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਰਸ ਖਾਹਿ ॥ ਨਾਨਕ ਏਵੈ
ਜਾਣੀਐ ਤਿਤੁ ਮੁਖਿ ਬੁਕਾ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ- 473

ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵੇ, ਪਾਖੰਡ ਆਦਿ -

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ 'ਸੁਚ' ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵੇ, ਰਸਮਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਖੰਡਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੈ -

(ੳ) **ਜਨੇਊ** - ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨਾਂ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਲਨ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਫੋਕਟ ਰਸਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਜਨੇਊ' ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵੀ ਨਿਰੀ ਰਸਮ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਕੋਈ ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵੈਸੇ ਹੀ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨੇਊ ਨਿਰੀ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਰਸਮ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਸਲੀ ਜਨੇਊ, ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤੁ, ਸਤੁ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਜਨੇਊ ਤਾਂ ਇਕ ਧਾਗਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਤੇ ਬੱਕਰੇ ਵੱਢ ਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਖੰਡ-ਜਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਨਿੰਦਨੀ ਹੈ -

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥

ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥

... ..

ਤਗੁ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮਣੁ ਵਟੇ ਆਇ ॥

ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨਿ ਖਾਇਆ ਸਭੁ ਕੇ ਆਖੈ ਪਾਇ ॥

ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੧

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਸਭ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ, ਉਚ ਨੀਚ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਜਾਤਿ-ਪਾਤਿ ਅਤੇ ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਇਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਸਭ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ, ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ, ਉਚ ਨੀਚ, ਛੂਤ ਛਾਤ, ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਅਤੇ ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਇਆ।

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥ ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ ॥ ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਤਾ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥ ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ ॥ ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥ ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥ ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ ਪਾਪ ਕਢੈ ਧੋਇ ॥ ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- 468

ਦਰਅਸਲ ਧਰਮ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪੇ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸਿਖਾਣਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ; ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਠੱਗੀ, ਝੂਠ, ਨਿੰਦਿਆ, ਈਰਖਾ, ਵੈਰ ਵਿਰਧ, ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਧਰਮ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਨੇਊ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਜਨੇਊ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ 'ਵੇਤਗਾ' ਹੋ ਕੇ ਚੋਰੀਆਂ, ਯਾਰੀਆਂ ਤੇ ਠੱਗੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਗਾ (ਜਨੇਊ) ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਆਮਲ ਦੀ ਆਸ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ ਲਖ ਕੂੜੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ ॥

ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੧

ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ ॥

ਭਲਕੇ ਖੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ ॥

ਤਗੁ ਨ ਪੈਰੀ ਤਗੁ ਨ ਹਥੀ ॥

ਤਗੁ ਨ ਜਿਹਵਾ ਤਗੁ ਨ ਅਖੀ ॥

ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ ॥ ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘੜੈ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੧

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਭਾੜੇ ਦਾ ਲਾਲਚੀ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਧਾਗੇ ਵੱਟ ਕੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਔੜੜੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ ॥ ਕਢਿ ਕਾਗਲੁ ਦਸੇ ਰਾਹੁ ॥

ਸੁਣਿ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥ ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੧

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਖੰਡ ਦੀ ਨਿਰੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਜਨੇਊ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤ, ਸਤ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ ॥

ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਸਿ ਪੂਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੧

ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਦਾਚਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ ਰਸਮ ਜਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ।

ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ - ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਵਿਛਾਏ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ, ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗੁਣ ਸਚ, ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਸੇਵਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੀ, ਨਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ। ਅਨੇਕ ਰਸਮਾਂ

ਵਿਚੋਂ ਸੂਤਕ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਰਸਮ ਹੀ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਤਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਰੇਕ ਸ਼ੈ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਉਂਦਾ, ਚੌਕਾ ਪਾਉਂਦਾ, ਭੋਜਨ ਛਕਦਾ, ਦਖਣਾ ਲੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੰਜ ਤਾਂ ਗੋਹਾ, ਲੱਕੜੀ, ਅਨਾਜ, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਸਭ ਵਿਚ ਕੀਟਾਣੂ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇੰਜ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਘਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ। ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸੂਤ ਮੰਨੋਗੇ?—

ਜੇ ਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕੁ ਹੋਇ ॥
ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ ॥
ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ ॥
ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਸੂਤਕੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕੁ ਪਵੈ ਰਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੨

ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਤਕ ਨਿਰਾ ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਾ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜੰਮਣਾ ਮਰਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸਭ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਦਾਤਾਰ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ—

ਸਭੇ ਸੂਤਕੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥
ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥
ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿੱਤੁ ਹੈ ਦਿਤੇਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੂਤਕੁ ਨਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੩

ਅਸਲ ਸੂਤਕ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ —

ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ ॥
ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ ॥
ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੇ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੪

ਸ਼ਰਾਧ ਅਤੇ ਦਾਨ — ਪਿੱਤਰਾਂ ਲਈ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ (ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਾਨ ਵੀ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿੱਤਰਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਖ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ। ਸਗੋਂ ਜੇ ਇਹ ਦਾਨ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਧਨ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ (ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ) ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲਾਲੀ ਕਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਵੇਗੀ —

ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ॥
ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ ॥
ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੨

ਲੀਲਾ ਅਤੇ ਰਾਸਾਂ — ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਲੀਲਾ ਦੀਆਂ ਰਾਸਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਚ ਕਰਨੇ ਰਾਸਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਬਿੰਦਰਾਬਨ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਟੋਲੀਆਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਰਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਗਾ ਧਨ ਕਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਰੱਬ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ —

ਵਾਇਨਿ ਚੇਲੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰ ॥ ਪੈਰ
ਹਲਾਇਨਿ ਫੇਰਨਿ ਸਿਰ ॥ ਉਡਿ ਉਡਿ ਰਾਵਾ
ਝਾਟੈ ਪਾਇ ॥ ਵੇਖੈ ਲੋਕੁ ਹਸੈ ਘਰਿ ਜਾਇ ॥
ਰੋਟੀਆ ਕਾਰਣਿ ਪੁਰਹਿ ਤਾਲ ॥ ਆਪੁ ਪਛਾੜਹਿ
ਧਰਤੀ ਨਾਲਿ ॥ ਗਾਵਨਿ ਗੋਪੀਆ ਗਾਵਨਿ ਕਾਨ੍
॥ ਗਾਵਨਿ ਸੀਤਾ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੫

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ
ਰਾਮ ਰਵਾਲ ॥ ਕੇਤੀਆ ਕੰਨ੍ ਕਹਾਣੀਆ ਕੇਤੇ
ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ ॥ ਕੇਤੇ ਨਚਹਿ ਮੰਗਤੇ ਗਿੜਿ ਮੁੜਿ
ਪੁਰਹਿ ਤਾਲ ॥ ਬਾਜਾਰੀ ਬਾਜਾਰ ਮਹਿ ਆਇ
ਕਢਹਿ ਬਾਜਾਰ ॥ ਗਾਵਹਿ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆ ਬੋਲਹਿ
ਆਲ ਪਤਾਲ ॥ ਲਖ ਟਕਿਆ ਕੇ ਮੁੰਦੜੇ ਲਖ
ਟਕਿਆ ਕੇ ਹਾਰ ॥ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਅਹਿ
ਨਾਨਕਾ ਸੇ ਤਨ ਹੋਵਹਿ ਛਾਰ ॥ ਗਿਆਨੁ ਨ
ਗਲੀਈ ਢੁਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥ ਕਰਮਿ
ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਹੋਰ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ
ਖੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੫

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-54)

ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਹੈ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਅਧੂਰਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਾਧਨ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਯੋਗਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਿਰਤਾ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੀਏ। ਲੋੜ ਹੈ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋ ਸਾਡਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਸਥਿਰਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੀ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ, ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ, ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਛੱਡ ਦੇਈਏ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚੀਏ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਝ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣਾ, ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ, ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ

ਪਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਹੈ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਉਚਾਈ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਤੇ ਉਚਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ, ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੱਚੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਛਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਪੌੜੀ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਨਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਓ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦਾਸ ਬਣਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦੇ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰਮ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਐਨਾ ਵਧ ਉਤੇਜਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੁੱਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕੋਲ ਗਿਆ

ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਰਾਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਤੀ? ਮੈਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਐਨਾ ਬੇਚੈਨ ਹੈਂ ਕਿ ਤੂੰ ਸੌਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਤੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ?

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਓਗੇ?

ਹਾਂ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਿਆ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਬ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬਾਰੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਓਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਿਆ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਮੂਰਤ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਲੋਕ ਸੁਣਾਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪੂਰਨ ਖੁਸ਼ੀ, ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਕੀ ਹੈ? ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਪਿਆਰ, ਮੋਹ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੋਹ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੋਹ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਪਰ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਰੁਖ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਰਤਣ ਲਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਏ, ਸੁਆਰਥਗੀਣ ਹੋ ਕੇ

ਕਰੀਏ। ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਧਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਉਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬਾਧਾ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ, ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸਾਡੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਮਲਕੀਅਤ ਨਹੀਂ।

ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਤਿ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ। ਸਤਿ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਚੇਤਨ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ, ਬੇਸਮਝੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤਾਂਘਾਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਵੇਦਨਾ, ਹੋਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਦੇ ਸਤਿ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੋ? ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਦੀ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅੰਤਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਢਿਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਅੱਜ, ਹੁਣ, ਇਥੇ ਹੀ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੋ, ਇਥੇ ਹੁਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਦਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ, ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਵਿਚਰੀਏ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਇਸ ਪਲ ਵਿਚ, ਇਸ ਘੜੀ ਵਿਚ ਜੀਉਣ ਦੀ, ਹਰ ਪਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਪਲ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ, ਅਨੋਖਾ ਹੈ ਹਰ ਘੜੀ ਜੀਵਨ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਦਿਓ, ਮਹਿਕਣ ਦਿਓ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੋ, ਉਹ ਹੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਭੂਤ ਕਾਲ, ਵਰਤਮਾਨ, ਭਵਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਪੁਲਾੜ ਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

(ਪੰਨਾ 44 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ। ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਬੀਜੇਗਾ ਤੇਹਾ ਕੱਟੇਗਾ, ਸਮੇਂ ਬਿਨਾਂ ਫਲ ਹੱਥ ਨਾ ਆਉ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਹੈ, (ਜੋ) ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਸਹਿਜ ਪਦ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਉ। ਆਪਣੇ ਵਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਮਨ ਵਿਖੇ ਨਾ ਵਸਾਵੇ (ਭਈ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਜੇਹਾ ਕਰੇਗਾ ਤੇਹਾ (ਫਲ ਉਹੋ ਪ੍ਰਾਣੀ) ਲਵੇਗਾ ਇਹ ਕਣਾਦ ਰਿਖੀ ਕਹਿ ਕੇ (ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ) ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਹਨੇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਇਕ ਕੁਕਰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਮਰਦਾ ਸੀ। ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਨਗਰੀ ਪੀੜੀਦੀ ਸੀ, ਦੁਆਪਰ ਵਿਖੇ ਵੰਸ਼ (ਕੁਵੰਸ਼=) ਖੋਟੀ ਵੰਸ਼ ਕੋਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਖੇ ਹੋ ਕਰਮ ਕਰੂ ਸੋਈ ਪਾਉ।

ਭਾਵ - ਇਸ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਕ ਮਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਮਾਂ ਉਪਰ ਨਿਬੇੜੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਬਾਬਤ ਲੋਕੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਬਹੁਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਕਣਾਦ ਨੇ ਕਰਮਾਂ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਛੁਟੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜੋ ਕਰੇ ਸੋ ਪਾਵੇਗਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਣਾਦ ਦੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਨਿਆਏ ਯੁਕਤ ਦੇਖ ਕੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਫੇੜੇ ਸੋ ਪਾਵੇ। ਪਰ ਕਣਾਦ ਦੇ ਮਤ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੰਮਤੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (19 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦਿਨ, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਵੈਸਾਖ, 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਪਾਜ਼ੀਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

within India ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਕੋਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	(ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਮੰਗਲਵਾਰ
8. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਬੀਬਾ ਵਰਸ਼ ਪ੍ਰਭਾ	ਫਿਜ਼ਿਓਥੈਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਈਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੌਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।

ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਰ	50/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine

Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\, Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,

(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)

140901, Pb. India

The Khalsa - Ideal of Sikhism

Ranbir Singh

GOD enshrined Himself in- Guru Nanak's heart. The same Divine Light illumined the minds of his successors; Guru Gobind- Singh- being the Tenth an&- the last Master. This transformation from one Guru to the other happened in the same way as one lamp were lit from another. The holy men realized this transformation and they recognised all the Ten Gurus as one. They had all come direct from the Heaven on the Divine Mission. They were all from the same Flame; although the Divine Hand had kept some of them concealed for some time in the garb of Seekers of Truth in order to demonstrate the ideal of love and service that one should cherish for the Divine Master. All the Ten Gurus were one in spirit and in the mode of heir teachings.

In the formation of Sikh religion, the important factor is that there was the direct Divine inspiration experienced by Guru Nanak and his nine successors, who by their personal contact with God's Power made Sikhism a living faith and a strong weapon with which to fight the battle of life.

Guru Arjan gave a clear distinction and peculiarity to the Sikh movement by declaring that with all the sympathy and brotherhood that the Sikhs were to maintain with others, they were in no way to confuse their ideals with codes of conduct of other religions established around them.

"I don't keep the Hindu fast, nor those observed by Muslims in Ramzan I serve

*Him, and Him alone who is my refuge.
I believe in One Lord, who is also Allah.
I have found release from the Hindus as
from Muslims rites, rituals and ceremonies
Neither I visit the pilgrim places of Hindus
Nor do I go to the Kaaba for Haj
Yea, I serve only the One God and no other.
I won't worship idols or read Nimaz.
I lay my heart at the Feet of one Supreme
Being. I am neither a Hindu, nor a Muslim
But I have dedicated my body and soul to
Allah-Ram". (Guru Arjan Bhairon)*

As a result of the teachings of the Gurus, there had been set up a distinct community that differed for its neighbours in religious outlook, social customs and latent political ideals. They had a common object of worship of One and only God (no gods and goddesses) and common source of divine knowledge—Gurbani. The pride of caste and inferiority complex that prevailed amongst Hindus due to Muslim rule had been replaced amongst the Sikhs by feelings of love and brotherliness and fearlessness. Hundreds of thousands of people from amongst Hindus and Muslims as also from Jains flocked around the Gurus, fascinated by their teachings, purity of thought and godliness of their character.

Guru Nanak and his successors not only promulgated a new system and belief but they had also the whole community on anvil to give shape and form to its character. All their teachings and actions were designed contribute to the making of the new order.

Along with living a godly life as an individual by constant 'Simran', the Sikh was to form part of corporate life, be it a society or nation. It is the glory of Sikh history that the Gurus had in mind the duties of a nation as much as the duties of an individual.

While it performed its work, developing new organs and functions, because it was daily challenged to exercise new energies. Its principles of life remained the same, though it underwent transfiguration assuming a great variety of forms to meet all circumstances and exigencies.

The Guru's genius comprehended both the mundane and the metaphysical. They roused the dormant energies of a vanquished people and filled them with a lofty, although fitful, longing for social freedom and national ascendancy, the proper adjuncts of the purity of worship preached by them.

Thus Sikhism deals with life in all its aspects, so a Sikh must tune his mind to several strings, like his Guru, who as Sayyed Mohammed Latif says in his History of the Panjab: "He was a law-giver on the pulpit, a champion in the field, a king on his masand, and a faqir in the society of the Khalsa". It was his godliness practised in the midst of worldly duties that won the hearts of enemies. Sayyed Beg, a Mohammedan general, came to fight with Guru Gobind Singh but when his eyes fell on the saintly patriot he turned away with shame and vowed never again to fight in aid of tyranny.

The Sikhs have generally been known to the-world as soldiers. Soldiers, truly, they are of finest and bravest type in the world. But they are essentially and basically godly people. A Sikh, at the height of his spiritual

glory, after taking Guru's Amrit, is known as Khalsa. The word Khalsa comes from an Arabic root signifying purity and emancipation. Purity because it overcomes all narrowness and because all words and actions of its votaries come out from the depth of truth. Emancipation because it indicates freedom from superstition and conventions and because their minds are without fear and their heads are held high. *The Khalsa is a Spiritual holy order* which does not, renounce the family. It is not a military or civil or a secular organization. The personality of the Sikh with his long tresses tied into a knot at the top of his head and covered by a turban and his beard reflects his outlook of life, just as a clean shaven head and ochre robe of a monk reflects his outlook of life. The Khalsa Ideal is symbolized by the *Keshas* and sword. These long tresses conserve spiritual energy even as those forests in the Himalayas conserve the moisture dropped by the benign monsoons. Guru Gobind Singh combined the holiness of the Rishis and of Christ with the social and political responsibility of a soldier and a statesman. He is a Saint-Soldier and a statesman *The Khalsa of Guru Gobind Singh is a sage in regal splendour*. A Sikh who lacks spirituality and does not live according to the ethical code of Guru Gobind Singh ceases to be a Khalsa. His name is struck off the rolls. The Guru said, "The Khalsa is the living image of my spirit. I will eternally abide the spirit of the Khalsa".

In order to understand the compatibility of martial character with saintliness and appreciate the brave spirit of the Sikhs, it is essential to realize the utter wretchedness to which this country was reduced. Just imagine

that Mohd Bakhtyar Khilji, when he conquered Bihar, he put to sword over fifty thousand Buddhists and Hindus with a band of only 200 cavalry. Feroze Shah Tughlak destroyed all temples in the city of Bhopal, removed the idols from them, and placed them in front of the fort and had them daily bathed with the blood of a thousand Hindus. It is matter of history that Mahmud Ghaznavi invaded India seventeen times and went right up to Som Nath and smashed the Idol of Som Nath and razed the temple to the ground. He was always successful in his crusades of destruction and loot. We need not further repeat here the history of that period of bloodshed, tyranny and treachery.

The Punjab, through successive raids from the North West, had become utterly helpless and ruined and lay like a door-mat at the gate of India. Its people had become physically and morally bankrupt. They had lost all self-respect and fellow feelings.

At present, the people of the Punjab are renowned for their bravery. They are social and charitable. The same people before the birth of Sikhism were content to see their wives and daughters being led away like cattles without attempting to protect and save them.

The negative philosophy of life of self-denial, renunciation, and non-violence of the Hindu India had demoralised and devitalised the people so much so that they felt quite helpless and impotent before the might of the despots. India suffered grievously from this philosophy and remained in subjugation for centuries

The Guru like an able doctor saw clearly that when the affairs go beyond all remedies

and there is no other alternative, then the poisoned limb had to be amputated to save the whole body.

Guru Gobind Singh expresses two very important principles of sword philosophy in '*Zafarnama*' – the Epistle of Victory, he wrote to the Emperor Aurangzeb:-

1) Those who use sword recklessly for cruelty, oppression and exploitation, themselves meet the same fate and are chastised in the end by the punishing Sword of Heaven.

2) When all other alternatives fail, it is right and just to take up the sword' for the defence of Dharma or righteousness. Yes, the evil is to be resisted and uprooted, but the sword is never to be struck in hatred or in The Khalsa wields the sword as a shield to defend and protect the weak and the oppressed, to uphold truth and righteousness, and to defend the country. Sword in Sikhism has never been used for the gratification of 'self', for material gains at the cost of sufferings of others. It has always been used for freedom of conscience, freedom of worship and for protection of Dharma.

Guru Gobind Singh tackled the problem from a different angle. It was not to extinguish desire as such. It was to prepare for the self-sacrifice at the of Love. He boldly asserted:

"Yark ye all, I proclaim the eternal truth, only those who betake themselves to love reach the Lord".

And love is awakened in the hearts only by prayer, praise (singing of Gurus hymns in praise of God) and by repeating the Divine Name in all awareness.

The true religion is thus to live a life of fullness in all its aspects. Sikhism teaches mankind how to live worthily in the world making the best use of life, not how to escape from the world and avoid evil but how to meet and overcome evil and live victorious life, and in high spirits.

The first lesson, the A B C of Sikhism is the solution of the great riddle or existence, that of 'Atma' or 'Nam'. It is this which Sikhism tackles first. For once contact is established with that transcendental world of beauty, the Sikh is then on the highroad which leads to the second step, "activity". Tangled in this silken knot of spirit, naught else but '*Sharan*' will undo this web of '*Maya*'.

The self-less seva of the saint of Nam-Simran must be distinguished from the so called activity, misnamed service, which is an easy method of catching the public eye; for the latter is egocentric whereas the activity of Khalsa is centred only in the cosmos. Here it is that Sikhism parts company with all morbid forms of mysticism, rightly dubbed quietism.

"The possession of God", says Ruysbroeck the prince of western mysticism, "demands and pre-supposes perpetual activities. He, who thinks otherwise, deceives himself and others. All our life, as it is in God, is immersed in blessedness. And these two lives form one, self-contradictory in "The fact of the matter is that the Sikh movement is the only healthy form of mysticism in India –the mysticism that has stood the test of time." Thus wrote the late learned saint T.L. Vaswani.

A faqir of self-denial lives like a down-cast weakling cart-pony ; while a spirit-born

man, who truly lives a religious life is like a steed with head raised high and living always in exalted spirits. This is the Khalsa Ideal. But this life of inspiration is the gift of the Guru—the Divine Master and not of a religious teacher or a human guru. Men achieve this illumination through the goodwill and Grace of the Divine Master.

During the Mohammedan invasions from the North West and those days of oppression and tyranny, it was the women, who suffered most. It is very sad that the Indian men failed to protect the honour of their own women folk. But with the advent of Sikhism, however, the dignity and respect of the noble Indian women were restored. It resulted in a magnificent role of the chivalry. The Sikhs pledged their lives for the honour of the Indian women. Such chivalry was even unknown in Europe and Rajasthan. The Sikhs were the knights, who performed deeds of honour with no personal motives of attaining glory, no passions of worldly love to inspire them in the performance of the duty. The mere sight of wronged innocent or exploitation of weakness goaded them to action.

The Sikh chivalry rose to such heights of greatness that there is no parallel to it in Indian or world history.

Ahmed Shah Abdali made several invasions on India and brought the Mughal empire to its knees. He also defeated the Marathas in the battle of Panipat.

It is worthy of note that the Khalsa maintained unsullied record and exemplary character both in times of war and peace. In 1807, the Sikh soldiers crossed swords with Jahan Khan, the General of Ahmed Shah Durani near Sialkot. The Afghan General

fearing a defeat, fled away to Peshawar, leaving behind a number of Muslim women who fell into the hands of the Sikhs. Ali-ud-Din, the Muslim historian, pays a compliment to the Sikhs for escorting all the Muslim women safely to Jammu.

The Khalsa were inspired by a sense of Divine Mission, and no fear of any earthly power was to deflect them from their ditty. Bravery, as much as truth, purity and devotion to God, is the Sikh religion. Guru Gobind Singh created a community which is not only iconoclastic and fighting against A shams and taboos of caste, untouchability, and against dirt and dross of superstition, irrational beliefs, and meaningless rites and I rituals but Khalsa, being a worshipper of One God, looks upon all humanity as one. Khalsa is a Global fraternity.

Guru Gobind Singh, by a flash of his sword, filled 'the dying soul of India with new life, and to ! it shone in all its glory again, in the life of the new born Khalsa! The Light of Reality had kindled the Spark of Life in the dead bones of the nation.

*He who keeps the Light of the Divine Life,
The Torch of Truth,
Burning for all the twenty-four hours
In the shrine of his heart, He alone is to be
deemed As the pure Khalsa.*

So defined the Master. If the Lamp of Simran burns out, if the Torch of Truth is extinguished, the Sikh would spiritually die. His name would be struck off the rolls. Those of us, who have not yet realised Nam (All-pervading Divine Spirit), are still on the waiting list.

*'For Thy Grace, O Lord, I wait, Teach me Thy
Name,
Let me breath in Thy love,*

And make of me Thy Khalsa'.

(The author)

*The creation of Khalsa is the culmination of
Guru Nanak's genius.*

*"The harvest which ripened in' the time of
Guru Gobind Singh was sown by Guru
Nanak and watered by his successors. The
sword which carved the Khalsa's way to
glory was, undoubtedly forged by Gobind,
but the steel had been provided by Nanak".*

(Sir Dr. Gokal Channel Narang)

The Amrit of the Tenth Master, completely transmuted and transformed the man irrespective of caste, creed or colour or country. After taking Amrit, the Khalsa resembles no parent type of his own. Just as lime, betelnut, catechu and betel leaf, which are the ingredients of 'Pan', they all turn into one and same blood-red colour, when chewed, similarly in the Khalsa, there is blending of the whole spiritual character of the man of the past, present and future. This quite a new creation, a universal man of God, belonging to no one class or caste. Khalsa is the Super Man saturated with the glories and powers of the Infinite, - yet - exuberating sweetness, innocence, and brotherliness. He strikes no-fear 'in others, nor does he fear any. Peace and Goodness radiates from the Khalsa. God is One. Man is one. Love is one. One with the inner Light, one with Truth, one with Love is the Khalsa.

*"Waheguru Ji Ka Khalsa
Sri Waheguru Ji Ki Fateh."*

*The Khalsa belongs to the Glorious Master
All triumph be to His Name!*

He is Truth,

And Truth triumphs now.

Martyrdom And The Sikhs - Concept And Tradition

Hazara Singh

Martyrdom stands for supreme sacrifice against tyranny, discrimination and exploitation perpetrated by the state or any oppressive system. It excludes the ventures for self-glorification and focuses mainly on a valiant tryst with death for a cause leading to the greatest good of the largest number.

Literally Sikh means *shish i.e.*, a disciple, keen to learn. A Sikh is not superstitious or orthodox but an innovator. Being dynamic in approach through the combination of head, heart, and hands, he is not bound by divisive taboos and inhibitions.

Concepts are corollaries of the basic philosophy which lead to the evolution of a particular faith. Traditions get laid when the followers of that way of life display courage to stand by those precepts through enlightened conviction. Often a remedy for a contemporary malady has to be explored, when either no clue to the effect is available in the parent source or a suggestive precedent has been left by the founder. Tradition in Sikhism disfavours ritualism.

Concept And Tradition

Sikhism is a realistic philosophy which does not consider the life on earth as an illusory dream. It impresses that living should not be wasted in abstract expectations after death, but be devoted to self-improvement and selfless service of mankind for transforming the mortals into His image (*gurmukhs*).

Sri Guru Granth Sahib, the scripture of Sikhs, includes sermons of such preceptors as believed in the oneness of God, regarded all human beings as equal, and emphasized that worldly activities can be sanctified by leading a purposeful life.

A Sikh neither fears death nor shuns anyone due to imaginary prejudices. Being a believer in the Divine will, he strives for defending virtue from being debased by evil, even risking his life in the bargain.

Immortality, i.e., overcoming death, the theme of many an epic, is an unnatural wish and a biological impossibility. It is not to be invoked from any deity, but can be sought through virtuous deeds by leaving noble footprints on the sands of time. Accordingly, initiation in Sikhism is called *amrit chhakna*, i.e., partaking of nectar. God, in His Benevolence, reprieves worldly lapses, if they are sincerely regretted and firmly pledged to be redressed. Desperados get transformed as saints, and the deserters earn esteem as heroes after they switch on to virtuous and duteous way of life. Paying tribute to martyrs and complimenting the selfless devotees forms a conspicuous part of Sikh invocation (*ardas*).

To sum up, recitation (*SiMran*), service and sacrifice constitute the warp and woof of Sikh faith. Their co-ordination as a way of life, in due course, led also to other broad concepts like nationalism, humanism and the martyrdom for a cause in the caste-ridden,

fatalist and inert Indian society.

Historical Evolution

The divine revelation as epitomized by Guru Nanak (1469-1539), founder of Sikhism, in the *moot mantra*, preamble to Sri Guru Granth Sahib, conveys that:

- Common parenthood of God implies that all human beings, irrespective of their birth, gender, creed, colour and race, form a universal fraternity;

- The divine Image as Eternal Truth, free from fright and rancour, means that ignorance amounts to profanity and the prejudices created thereby are baseless;

- As God does not have any form, it is not right to worship Him as an idol; and

- The belief in His common parenthood as well as in His existence as unimpeachable truth keeps enthusing the human beings in their march towards excellence.

These precepts when put into practice illustrate:

‘Truth is great but greater still is truthful way of living’

The philosophy of Sikhism passed through four testing stages from the pronouncement of its gospel to its adoption as a way of life.

First, when its founder revealed Eternal Truth as explained afore.

Second, when Guru Arjun Dev (1563-1606) laid his life for upholding that truth. He blended an element of sacrifice with the persuasive approach of the founder.

Third, when Guru Hargobind (1595-1644)

complemented the rosary with sword by adopting the concept of Miri-Piri (saint soldier).

These three landmarks prepared the ground for the Sikh faith to enter its fourth and final stage; to practise truth as a way of life through the foundation of the Khalsa in 1699.

Weeding out of superstitions, observance of purposeful secular activities, practice of religious tolerance, love for mankind, respect for women and the recognition of worth instead of stress on status by birth have been the salient precepts propounded by Guru Nanak all over the subcontinent when modern means of transport and communication were not still available. As he rose from the grassroots, his knowledge about the plight of people was firsthand. His observations, as such, made a direct appeal to their emotions, notions and actions, stirring social awakening and moral transformation. The native priestly classes got alarmed as their grip on masses started loosening.

The contemporary rulers branded the Sikhs as atheists and idol breakers. They too began to feel occasionally perturbed when they found the common people, both Hindus and Muslims, getting favourably inclined towards the liberal order pursued by the spiritual successors of Guru Nanak. This is corroborated by the memoirs of Emperor Jehangir.* The Fifth Nanak, Guru Arjun Dev, on his declining to be converted to Islam, was persecuted through callous scorching.

Impact of Martyrdom

The martyrdom of Guru Arjun Dev

marked the beginning of a new epoch in the history of the East. Till then, the cult of non-violence preached by Lord Buddha (563-483 BC) had remained an academic creed. Guru Arjun Dev was the first to awaken the in-human conscience of wicked rulers through brave and patient suffering. It also impressed on the oppressed that non-cooperation with evil and the urge to uphold virtue are essential modes of conduct for maintaining self-respect.

Passive resistance was effectively practised by the Fifth Nanak more than two centuries before the American polemicist, Henry David Thoreau, who is regarded as the preceptor of both Leo Tolstoy and Mahatma Gandhi, wrote about it in his treatise, *Walden*

Miri Piri

Gautam Buddha denounced the caste system and preached social equality about two thousand years prior to the Sikh Gurus. But his stress on non-violence, which offers no effective alternative and poses threat to territorial integrity and political stability of the country, could not stand the test of times. Guru Hargobind, through the concept of *Min'-Piri*, put forth that the hand that holds rosary for praying, along with earning and sharing it with the needy, is under an equal obligation to defend itself as well as the weak against oppression. It conveyed that just as dependence on offerings is a sin, likewise it is sacrilegious to be cowed down by tyrants.

The preceptors in India had been given to tying a thread around the wrist of a local chieftain for seeking his protection. The concept of *Miri-Piri* implied that the intelligentsia, unable to defend themselves,

cannot be independent in their thinking.

Guru Hargobind was also particular about the construction of temple for Hindus and mosque for Muslims wherever a gurdwara was built because he valued the right of people to profess and practise the religious faith of their choice. This was an effective way of demonstrating disagreement with the insular theocratic approach of the rulers. Thus, the ground was prepared for the Sikh faith to enter its final stage.

Foundation of the Khalsa

Meditation in seclusion had not proved useful to society; its blending with the service of fellow beings imparted a positive approach to life. The adoption of sacrifice as an element of faith gave a purposeful meaning to worldly pursuits by popularising death for a cause rather than impairing or ending oneself in a vain hope of salvation from the cycle of birth and death. The perusal of Indian Epics reveals that many preceptors and warriors threw away their weapons abandoning the cause for which they had taken up the cudgels on hearing correctly about the death of their sons. Bravery, lacking the sense of sacrificing personal affinities for a public cause, is an unsteady force. Guru Gobind Singh, tenth and the last in the series of Sikh Gurus, lent a new concept to sacrifice, when he got his near and dear ones martyred for upholding a noble cause. He was just nine when he heard his father, Guru Tegh Bahadur, observing that the Hindus could be saved from forcible conversion, if a virtuous person would be prepared to offer his sacrifice. He exhorted him to face the ordeal himself as none was holier than he. Imagine the lofty thinking and rare pluck of a lad depriving himself of

paternal protection for the welfare of the oppressed.

Guru Tegh Bahadur is adored as *Hind di Chadar* (protective cover of India), for he faced martyrdom to uphold that all human beings are equally entitled to freedom of conscience. After his father had laid his life but not given up his faith, Guru Gobind Singh resolved that not only the souls of people were to be purified but their muscles also required to be strengthened. He decided to evolve a new order which would not hesitate to wield sword against tyranny. On the Baisakhi day in 1699, he founded the contemplated order giving it the name of the pure. He declared:

The Khalsa shall not only be warlike but also sweeten the lives of those whom he is chosen to serve.

Social and political situation in India started undergoing a revolutionary change after the inception of Khalsa.

Guru Gobind Singh raised the concept of martyrdom to new heights when his two sons, in their teens, died fighting. He solemnly submitted:

“Oh! Lord, I have surrendered to Thee what belongs to Thee.”

Two factors helped the growth of nationalism in India; foundation of the Khalsa and the influence of western system of education. Both have their distinct contribution to the transformation of Indian society.

Sikhism released the soul of people from superstitions. The new order in fact marked the evolution of nationalism in India. For the first time, many people overlooked their castes, felt a sense of brotherhood, realized their obligation towards fellow

beings and forged themselves into a disciplined lot. Till then, whosoever invaded India found the victory waiting for him. But after the inception of Khalsa, the tide turned its course. Not only the foreign aggression was resisted but the Indian forces during the rule of Maharaja Ranjit Singh, established their supremacy beyond Peshawar. The invasions from north-west ceased thereafter.

Mahatma Gandhi subsequent to his return from South Africa got strengthened in his conviction about the effectiveness of passive resistance as a political tool after the successful non-violent campaign launched the Sikhs under the banner of Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, in 1920-21 for retrieving the control of gurdwaras from the hereditary *mahants*, who enjoyed the protective care of the then government. Mahatma Gandhi lauded the achievement as:

“First decisive battle of India’s freedom won. Congratulations.

The contribution of the Sikhs to the freedom struggle forms glorious chapter in its chronicles. Punjab was the last to be annexed by the British but the foremost to weaken the foreign domination as per an earlier observation of Mahatma Gandhi after the annual session of Indian National Congress held at Amritsar in December 1919.

“Plassey laid the foundation of British Empire. Amritsar has weakened it”. (1:71)

Hunger strike as a political tool often resorted to by Mahatma Gandhi was first effectively pursued by the Babbar Akali prisoners in April 1926. Their ordeal lasted six weeks. (3:177)

The Discourse of Sant Ji

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 77, issue March, 2019)

*Searching, searching and searching,
ultimately the mortal succeeds.*

*By Guru's Grace, he comes to know the
whole reality.*

*When I look, then I see God at the root of
all the thing.*

*Nanak, He Himself is minute and Himself
great.*

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ॥

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਥੁਲੁ॥ ਅੰਗ - 281

Under the influence of 'haumein' he forgot his (divine) source, but began to experience diversity in unity (God is the only reality, all else is unreal or false), thus he cut himself off from the Supreme Energy (God) and caught the feel of diversity. Thus he begins to feel as helpless, hopeless and insignificant (not the God which he is) and becomes a being executed by his actions and stricken with various miseries. He is bereft of the music of God's Name, is caught in ignorance. Nature has three qualities - Good, bad and indifferent (*sato, rajo* and *tamo gunas*). These (differentiations) are the basis of all troubles. Thus the consciousness of this being, completely enmeshed in nature began to experience great misery. From unity (with God) he entered into diversity (separateness from God) and finds the burden of the troubles unbearable. He is all sighs and groans, and goes from pillar to

post. This great change of his from perfect happiness into the valley of troubles is due to his 'haumein'. The fundamental truth propounded by Guru Maharaj is briefly expressed as follows -

*"In what, what way the world comes into
being, O man?*

By what, what ills does it perish?

*Through self-conceit the world comes into
being, O Sire.*

*Forgetting the Name, it suffers pain and
perishes.*

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - 946

The upshot of all this is that this being having come out of the sphere of God's Name, has joined with Maya (illusion); he has forgotten the inner element of God's Name, and come under the influence of innate nature - which is the root of all troubles, he is caught in the web and feels extremely miserable. The remedy is to get *shabad* (holy writ) which is inside of him, from some competent Guru and with its power take a turning towards his real nature, he would reach the layer of Name's (great) energy, and thus get immersed in realization of his self (soul) which is his real self, then he will enjoy happiness perpetually.

Why this search after happiness?

Man's reality is Godliness, which is

Truth, knowledge and Bliss, but he goes under Maya (illusion), which is always material and dull and which is the source of all troubles. He gets caught in this, outward visible world whose existence is based on a d shape, which robs him of his consciousness and understanding and thus robs him. He gets far away from the sphere of Name and enters the sphere of miseries and troubles and feels miserable always. As is the commandment -

Kabir, the immaculate drop from the sky has fallen on the filthy ground.

Know thou thiswise, that without the saints' association, it becomes, like the ashes of furnance.

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਨਈ
ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ॥ ਅੰਗ - 1374

Kabir, the pure rain-drop of heaven mixes with the dust.

Millions of wise men have striven and failed. It can be separated not.

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ
ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ
ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 1375

This living being has come into existence, under orders of God. His source is God Eternal Himself, Whose elements are Truth, Knowledge, Bliss and Love. In His remembrance, there never can be any lack of happiness. For this reason, the whole creation of variegated shapes and colours, directed by his original reality (God) always rivets the needle of his thinking towards happiness. Hence the consciousness element of the whole creation is inclined towards its real source (God). But due to ignorance, the person deceived by Maya (illusion) keeps groaning under the miseries -

The birds of beautiful trees fly and go in four

directions.

The more they fly (up) the more they suffer. They ever burn and bewail.

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ
ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 66

What is the means for the attainment of happiness?

As is the commandment -

If thou desirest eternal peace, then, seek thou the refuge of thy Lord.

ਜਉ ਸੁਖ ਕਉ ਚਾਹੈ ਸਦਾ ਸਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ਲੇਹ॥
ਅੰਗ - 1427

If thou desirest ever-lasting peace, O brother, the Guru counsels thee to associate with the saints.

ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਭਾਈ॥
ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰਹਿ ਬਤਾਈ॥ ਅੰਗ - 1182

Unto slave Nanak, God has shown His sight. Realising his own self, he has obtained supreme bliss.

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇਆ॥
ਆਤਮੁ ਚੀਨਿ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਅੰਗ - 375

The natural state of the self (soul) is Truth, Knowledge and Bliss. On the other hand, Maya (illusion) is the cause of misery. The coming together of the innate and the consciousness, based on ignorance, is the fundamental form of misery. The false concept of the material element, which is false knowledge, is the real form of misery, and lack of true knowledge is the cause of misery. Also the misery in the form of lack of true knowledge is the cause of all troubles. The discriminating knowledge of the difference between the material and the spiritual elements is the chief means of liberation from misery.

The final goal of the self is the

attainment of the objective of Waheguru, which is the element of Supreme Consciousness, Who is all-knowledge, Omniscient, Omnipresent, Omnipotent, in which there is the extreme absence of misery, materialism and ignorance. Where there is the full store of knowledge, there the self (soul) achieves the discrimination between materialism and God-consciousness. The self, breaking the fetters of ignorance, gets totally relieved of all troubles. Hence there is the supreme need of meeting with a God-realized Guru and the Guru's grace.

With the help of the Guru, one has to achieve in the fullest measure the three instruments (means) namely (Good) act, prayer and knowledge. Thus one has to reach one's objective.

Desireless Action (ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ) - There is the problem of removing the filth and dirtiness accumulated in one's inner consciousness, through a succession of births. In this, the chief instruments (means) which are the best of all are remembering God's Name, devotional singing in the congregation (Kirtan) and performing actions without desire for fruit (selfless acts). Desireless service (of humanity) blesses the inner consciousness with full purity.

Prayer (ਉਪਾਸ਼ਨਾ) - Prayer consists of withdrawing mental tendencies from all directions and steadying and concentrating the mind only on God, the Eternal, who is all knowledge, all consciousness and all bliss, in order to achieve the goal of one's life.

For the attainment of the final goal of prayer, all distinctions between the trio, prayer, the maker of the prayer and the

objective cease to exist (these three should work in perfect unison). For that purpose, the very indispensable one needed is a competent and experienced Guru, or a Gurmukh (Guru-oriented) the one who has achieved the state of being a perfect man of the Guru, in the service of the Guru fraternity; he should be the servant of God, the preacher of God and one who has realized God, you may address him by title of a perfect Gursikh (the true disciple of the Guru), or a saint or a Sadhu. There is little difference between either of these epithets.

Divine Knowledge (ਗਿਆਨ) - When the mind becomes stable (concentrated) on one's goal, then with the grace of the Guru he is totally rid of the five illusions - namely the total destruction of the false) consciousness of having a separate existence (he is one with God), attaining the state of non-duality (with God); eliminating the feel of separateness of the individual being (with God) and, also the difference between Self and God. Only one God is felt to be manifest in all beings and at all places. As is said -

The one Lord is in many manifestations and wherever I look, there is He pervading and filling all.

Fascinating is the marvellous picture of mammon and only a few understand this.

Everything is the Lord, everything is the Lord. There is nothing but God, the world-sustainer.

As one thread holds hundreds and thousands of beads, so is that Lord in warp and woof. Pause.

ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਆਪਕ ਪੂਰਕ

ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਸੋਈ॥

ਮਾਇਆ ਚਿਤ੍ ਬਚਿਤ੍ ਬਿਮੋਹਿਤ

ਬਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਈ॥

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥
 ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ
 ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥ ਅੰਗ - 485

Now the question arises, namely an average person cannot even understand this statement the attainment of bliss with full consciousness, nor can he advance even one step forward fully bound in the fetters and chains of Maya (illusion). He is bound by the unbreakable chains of illusion, various interests, envy, jealousy, hostility, enmity, talking ill of others and back biting, and thus cannot advance even one step. He is fully immersed in five senses namely sound, touch, shape, taste and smell. He is also burning in four fires, namely violence, attachment, anger and greed (ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ). Also he is completely fettered by the five robbers, who are authority or power, wealth, beauty, caste and youth. That person is very badly caught and chained in evil intentions, hears everything (all good discourses) with his ears but gives very superficial consideration to them; so he cannot advance even one step (towards his real goal) all through his life. The only cure for these ills is possible in the company of perfect, great souls. In the company (of such men of God), by slow degree, the evils begin to leave him, such as the robbers who have bound him and the thieves like the various physical allurements (described above) for as is said -

'In the company of sadhus and saints all wicked evils fall under complete control (page 182). According to this commandment, all these evils start running away with fear and the consciousness of this person begins to be awakened and the dense darkness collected in his mind starts disappearing, as a result of the meeting with the saints and the doing

of services to the saints -

When, the plumule of the actions of past sprouted, I met Lord, the Reveller and Detached.

My darkness is dispelled on meeting God. O Nanak, and I am awakened after being asleep for numberless births.

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
 ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੇਰਾਗੀ॥
 ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
 ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥ ਅੰਗ - 204

Of their kindness, the Saints have told me of the True One and I have obtained all this comfort and joy.

In the Society of Saints sing the praises of God.

Says Nanak, through the greatest good fortune the Lord is found.

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤਨ ਸਚੁ ਕਹਿਆ॥
 ਸਰਬ ਸੁਖ ਇਹੁ ਆਨੰਦੁ ਲਹਿਆ॥
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 179

Is misery really a bad things?.

According to the fundamentals of Gurus philosophy, Guru Maharaj has not taught us to hate misery. Rather he has termed misery as the progenitor of happiness.

Pain is the medicine and pleasure the malady, and where there is pleasure, there is no desire for God.

ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ
 ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 469

Misery has been termed as a medicine. At one place, Guru Maharaj has commanded thus -

Imbued with the Lord's praise, O Nanak, one's soul and body are reverdured.

With the fire of pain, the mortals are scorched to death, but pain is also the cure of all ills.

ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਰਤਿਆ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇ॥
 ਦੁਖ ਕੀਆ ਅਗੀ ਮਾਰੀਅਹਿ ਭੀ ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਹੋਇ॥
 ਅੰਗ - 1240

Guru Ji has gone to the extent of pronouncing that misery is the gate to Waheguru and the watchman at that is anger. Hope and fear of misery are both the decorations of that door. So long as a person does not accept misery as happiness and so long as he does not make a compromise with misery, he is not able to pass through that gate. Hence one has to own misery, for the attainment of supreme bliss in his life. As is narrated in the life of the supreme Guru, Guru Nanak Sahib -

At first, Baba Nanak attained the gate of Grace, after that he made the earnings of the supreme merit. His diet was sand and cactus (very bitter thing), his bedding was on sharp pebbles. He practised severe penances. As a very good luck, he achieved God.

ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ,
ਪਿੱਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ।
ਰੇਤ ਅੱਕ ਆਹਾਰ ਕਰਿ,
ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।
ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ,
ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/24

Misery is the result of our separation from God. When a person gets up at dawn and earns severe austerities, then that very misery (hardship) becomes our helper. In Gurus ideology, there is a hint about the state of one, who has attained salvation in this life itself.

The man, who in pain, feels not pain, who is affected not by pleasure, love and fear and deems gold as dust.

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੇ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ
ਮਾਨੈ॥ ਅੰਗ - 633

So what after all is misery? It is the lowest stage of happiness. This happiness

begins to be called trouble, in disguise. The definition of the misery is totally changed, when a person is doing jap (repeating) of God's Name, when he is engaged in service and remembering God, when he is keeping company with the perfectly God-realized souls, also when the consciousness of this individual comes into contact with his original element (God).

He has no pain, but all-comforts and with his eyes, he sees only the One Lord.

For him no one is evil, but every one is good. There is no defeat for him, but victory all through.

ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੇ ਏਕੀ ਨੇਤੈ॥
ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ
ਜੇਤੈ॥ ਅੰਗ - 1302

Man is able to achieve happiness, only after suffering misery. When Bhai Mani Singh was going to have each limb of his cut, at that time the executioner found that though he was facing his last moments, his face was sparkling. Why are (on your face) the signs of supreme equanimity? In reply, Bhai Mani Singh declared, O executioner, on my lips there is the blessing of the touch of the (nectar-filled) cup of Guru's Name; there is the exalted feeling of Guru's Name, there is the intoxication of that Name; also the brilliance (light) of that Name has so deeply permeated my body, that now for me, the distinction between happiness and misery has ended; I am only feeling the supreme joy of carrying out the Order of God. That is giving me intoxication in the shape of feeling of supreme elation.

The deep colour of God's Name as a result of that intoxication is so indelible, that by no means can it be removed or dirtied. As is said -

The effect of poppy, wine, opium and hashish

(an intoxicant) wears off by the morning. But the intoxication of God's Name stays perpetually during days and nights - thus speak Guru Nanak.

ਪੋਸਤ ਮਦੁ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਏ ਪਰਭਾਤਿ॥
ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ॥
(ਜਨਮਸਾਖੀ)

Like the durable dye of madder, supremely fast, is the Lord's love, acquired through the saints' association.

The body cloth is torn into many shreds, but the very auspicious dye of the Lord's love wears not off.

ਸਤਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧ
ਅਤਿ ਗੂੜੀ ਜਿਉ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਬਹੁ ਲਾਗਾ॥
ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥ ਅੰਗ - 985

Neither dirty, nor dull, nor ochre nor any other false colour;

Nanak, perfectly red is the true colour of him who is imbued with the True Lord.

ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਦੁ॥
ਨਾਨਕ ਲਾਲੋ ਲਾਲੁ ਹੈ ਸਚੈ ਰਤਾ ਸਦੁ॥

ਅੰਗ - 1089

When one reaches such a (exalted) stage, he has already crossed the circle of 'haumein' (vanity or feeling of separate individual existence), he has achieved the life eternal. Such beloveds of God only experienced happiness even in the face of cruelest atrocities; each of the limbs of some were severed. Some were beheaded, some were put to a cruel death on the moving wheel, some were burnt alive in fire. All of them felt supreme joy in place of (what others would have felt) extreme torture.

All the troubles if I drink as water and drive the earth before me.

ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਾਣੀ ਕਰਿ ਪੀਵਾ ਧਰਤੀ ਹਾਕ
ਚਲਾਈ॥ ਅੰਗ - 147

Such beloveds of God generally attain this state.

Revealing this secret, we appeal to the blind followers of the world, to the blind persons of ignorance, to the intellectuals, scientists, philosophers the rich and hypocritic politicians and such others as are making efforts for the happiness of the masses to own the fundamentals of the philosophy of the Gurus. Then no need will remain for the devastating atom bomb, Submarines, poisonous gases and chemical weapons. Nor will there remain any cutthroat competition for personal record-making wealth in business. Embarking on such exploits, one can never see the face of happiness; nor can there ever be any riddance from miseries. The apex of all the joys is the Name of God. That power of God's Name ranks the first in the creation. That power of the Name has been placed by God in the highest being of man. In that state, one feels nonstop music of the spiritual work, also the waves of indescribable intoxications give entry into the very highest Bliss. We should make a search for that from the innermost recesses of our hearts -

The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.

There is deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it can not be narrated.

He to whom God Himself shows, beholds it. Nanak such a man obtains understanding.

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮੁ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥

ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਖਾਏ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਸੋਝੀ ਪਾਏ॥ ਅੰਗ - 293

The consciousness of this state comes only to him, whom the Guru through his

grace, brings this experience. When such consciousness is awakened, the intellect changes into the form of purity and realization and man's internal eyes are lighted, then this very world appears to him as one undivided flame of God Himself. Even by mistake no duality remains behind. But for this, the grace of the Guru is essential.

*The Infinite Lord is both within and without.
The Auspicious Master is contained in every heart.*

*He is in earth, sky and the under-world.
Of all the worlds, he is the Perfect Cherisher.*

In forests, grass blades and mountains, the Supreme Lord is contained.

As is His will so are His creatures' acts.

The Lord is in wind, water and fire.

He is permeating the four quarters and the ten directions.

There is no place without Him.

By Guru's grace, Nanak has obtained peace.

ਸੌ ਅੰਤਰਿ ਸੌ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥

ਚਾਰਿ ਕੂੰਟ ਦਗ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥ ਅੰਗ - 293

Happiness and misery are the two garments which man has to wear. But after attaining complete knowledge, both happiness and misery become the same. This is the greatest achievement of the human life.

Fundamental Principles - 1. Misery and ignorance are the natural habit of innate element. Extreme misery resides in the tendency of the illusion. Name and shape are the two limbs of Maya (illusion). Constant

bliss remains unattached and untouched by nature.

2. The character of pure consciousness consists of Truth, True Knowledge and bliss.

3. Getting enmeshed in misery - Getting caught in misery consists in being attached to four states of inner consciousness, namely mind, thought (understanding), intellect and feel of egoistic individual separate existence, also their subjects in the sense organs and the body, namely - sound, form, smell. Until the sense of duality and attachment is destroyed by the light of knowledge, the being stays in misery.

The ending of misery - Achieving the state of total absence of misery comes from realizing the real self which means completely dissociating oneself from the senseless element and dwelling steadfastly in God-consciousness, which is non-changing, non-attached, all pure.

The Remedy (ਉਪਾਅ) - This is the shape of the state in which there is extreme absence of misery. It means regarding yourself at all places separate from the senseless element (material world) and achieving self-realization (of God) who is changeless, without attachment, All Purity; or having unshakable practice of worship and contemplation of God, Who is Truth, Knowledge, and Bliss. It means completely obliterating I-ness. It stands for merging your enlightened self in the Form of God. For that purpose you need the auspicious Grace of a Gurmukh (man of the Guru) who has knowledge of the Eternal, who talks of the Eternal who bears of the Eternal, who is the practitioner of the holy conduct; also the grace of the blessing of spirituality -

They, who deem weal and woe alike and

pierce their soul with Name, obtain Divine Solace.

**ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੀਅਹਿ ਸਬਦਿ ਭੇਟਿ ਸੁਖੁ
ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - 57**

In this manner, a person having ripened his practice, achieves total absence of misery, in full measure; he ends his feel of I-ness and being God intoxicated, he swims in divine frenzy across the ocean of the world. In fact, he assumes the form of Waheguru himself.

CHAPTER - VII The Mode of Remembering God

(The speech delivered by Dr. Ved Bharati at Annual Gurmat Samagam held on 7th, 8th & 9th Oct. 1994 at Ratwara Sahib)

I bend my forehead before every particle of dust of the feet of those chiefs of the saints, in whose soul always, for 24 hours and for 12 months the flame of God keeps burning, which flame lights thousands upon thousands of sins. I also salute lakhs upon lakhs of the devotees in this vast congregation, who after crossing very large rivers of troubles and inconveniences, have come here to taste the amrit (nectar of sermons) with their ears. Wherever you take the *Bani* (Gurus message) preached in this congregation, in that every village and every town, there will be massive purity. For that purpose, I salute the God, God who dwells as light in each one of this religion's audience, in each man and each woman here; I salute them with all head. The whole of the Gurus message can be summed up in one word. That word is Nam (God's Name) or remembering the Nam. Anyone who passes his life, without remembering God, is

a killer of himself. To any one, who develops love for God in his heart, all other loves and attachments appear, too little too small. In his heart, a sort of the ocean of love keeps storming and waving.

Saint devotee Namdev Ji was going on a pilgrimage. He broke his journey in the evening. At that time, in his bundle there was flour just enough to make one loaf of bread. He cooked the loaf of bread and a dog came in and ran away with that chapati. The saint ran after the dog, carrying his kettle of ghee in his hand, and shouting, O God, don't eat this bread quite dry. That dog ran away, but the whole night Nam Dev kept turning in his bed, regretting that God had gone, taking his dry (ghee-less) bread. For this reason, he is known by the name of Namdev, (a person whose God is the Name of God). I make only one appeal (request) to all the vast number of people present here; immerse yourself in the programme of remembering God. Plunge into that remembrance of God's Name again and again. People submit that these days they have no time (for remembering God). If you have no time, there is an art (of finding the time). The Vedas say that the Name of God is offered as an ablution in the fire of sacrifice of God's Name. How this is practised (finding time when you think there is none) is also an art. That art we can learn by the grace of the Guru. When should we remember this Name of God? Of course, we must remember it in the morning as well as in the evening; but there is also another way. Walking and moving wherever we are standing, also while waiting for the bus, a lot of ideas cross into our mind. Expelling all these (useless) ideas, we should let only the repetition of God's Name enter our heart.

You are sitting on a tractor ploughing your land, you keep on thinking of many other thoughts and various other matters, which have no meaning and which are going to bring no benefit to anyone, nor do they cause the slightest gain to yourself. At that time, you get ideas of jealousy and attachment of desire and anger. At that time whatever ideas are entering your mind, expel them all and give a lodgement to only the recitation of God's Name. If you remember God's Name at all time, whether walking or moving or doing any work, then (as a result) you will very soon achieve the highest and the supreme state, which is above all. This suggestion I can share with you.

To the mothers I have to tell one thing. Whatever thoughts are present in your mind, while you are feeding the child with the breast milk, all these are transmitted into the child's mind with your milk. If we want to produce good citizens in the world, they are produced with the feeding with the mother's milk. Later on, nothing can be done if while feeding the baby, you meditate on the Name, which you got from your Guru at initiation. If you merge that Nam in your milk, if you make it a part of your feed, then that child would grow up to be such a citizen, as would become the leader of the world; he would lead the world on the right path and he would serve the world without any selfish motive.

I am telling you small details. The mother says when I am cooking the chapatis, when I am cutting the potatoes or when I am peeling off the carrots, and the child is lying in the cot in the next room, then while I am doing all these duties one cord or thread from my mind remains tied to that cot. Thus

with each breath, with each beating of the heart, if you keep on remembering and repeating the Name of God, of the Almighty and of the Akal Purukh (the Timeless One) then all the (great) deeds of the world, all the desires of the world, whatever different ambitions there are in the world, they stick to your mind and seem to cry a halt to all your breathings. But no sins or jealousy or attachments, ever stick to your mind or your living or to your soul in which God's Name has found a lodgement, and which (God) has been inseparably attached to your mind with all love. Thus while doing all acts in the world or passing through the journey of life, you are making yourself holy by the meditation of the Nam. While you are thus purifying yourself, then that sacred dome of your mind goes on expanding, goes on becoming bigger and bigger and assumes the dimensions of the ocean, in which the tidal waves of the Guru's grace, rise in a tempest. Then that person is full of such an infinite bliss, such a wave rises in his life, which purifies the whole world; and the whole world accepts him as a place of pilgrimage. As you have come here recognizing Baba Waryam Singh Ji as the Supreme saint and as a centre of a mammoth pilgrimage, you too can be cast in the same mould. The fact is that every person in the world has the potentiality to become a saint. Every man in the world, whatever matrons are there in the world - each and everyone of them can become a saint; can become the place of pilgrimage. The whole world has no need to travel to the confluence of *Ganga* and *Jamna* (Prayag) and to take a holy dip there. There will be no need for that. All will get your sacredness, by coming into contact with you and in your presence. He who meditates on

the Nam develops certain characteristics, which are detailed below.

Anyone, who is devoted to the meditation of the Nam feels such a blissful peace in his mind, that he has no interest in talking about the worldly affairs. Then you object that the world wants to talk to us; someone is our relation, someone kin someone is a son or a mother. Even when talking to them, there is a hidden portion of the mind, in which the repetition (jap) of the Nam should continue. This is the method, this is the secret, your mind is like a deep cave, the body is like a deep cave, deep inside of which there is a place where while attending to all the affairs of the world, while talking to the world, you can continue your *jap of the Nam*. This is a very dear method, the more you practise it, the deeper (in the divine) you would go. As Sant Ji (Sant Waryam Singh Ji) has explained, in this way, you would reach that innermost secret recess (of your mind) then how does it all happen? You are watching the T.V. in the company of your family, strange pictures pass before your mind. One method is to close your eyes. But there is no need to shut your eyes. Only shut your mind. People think that you are watching (the T. V. or any other spectacle). But inside your mind the rosary of the Nam is moving all the time. This condition is called devotion or penance. And whatever picture comes before your eyes, will not go deeper than the eyes, just as any water on the swan's back does not stay at its feathers.

In this manner, the world will leave no effect on you. While performing the worldly activities, or experiencing worldly things, at the same time you are carrying on the jap of

the Nam, it is going on inside you all the time, at all the time you are hearing it, yes hearing it all the time - and the flame of Nam keeps burning in your mind, at all times, this condition is called true worship of God. Thus carrying on with devotion, and listening to the holy scriptures or to the Vedas, the only way, the only final gain is that only one shabad (Guru mantar) remains in your mind which the Guru has put inside you at initiation. You feel remembrance of no other thing; also all the worldly loves that are, all of them are merged in the single love of God. The millions of people of the world would feel, wherever you go or stand, that whatever may befall, they have come there to receive the love of God for the world. That love we have received. Then they would realize what a great change the Nam has wrought inside of them, at what destination they have arrived; and what has become of them.

The remembrance of the Nam has many steps, there are many grades of it; and many destinations. At first, you take part in the devotional singing of the Nam. When we sing in chorus, a stage is reached, when all the other sounds of the world seem to fade away.

At that time, the great love of God that you had kept hidden in your tongue becomes manifest openly. That love of God that you had kept concealed, now appears in the open. Such an atmosphere is created that at that time, all the members of the congregation who are taking part in the devotional singing (kirtan) love one and only one thing, namely God. At that time what is that thing, which is the object of total love of all the congregation?

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਜਿਨਿ ਤੁਮ ਭੇਜੇ ਤਿਨਹਿ ਬੁਲਾਏ ਸੁਖ ਸਹਜ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਆਉ ॥

ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਡਾ. ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹਲ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ। ਨਾਲ ਹਨ ਜੱਥੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਯੂ.ਐਸ.ਏ.)

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ, ਕੀਰਤਨੀਏ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਟਵਾਲ ਬੇਕਰਸਫੀਲਡ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਖੇ 23-02-2019 ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਚਾਨਕ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਸੰਨ 1995 ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਬਹਿਰਾਮ ਨਗਰ (ਦੁਆਬਾ) ਵਿਖੇ ਆਪ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ-ਜੁਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ ਕਿ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਆਪ ਜਥੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਓ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾਗਾ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਇਹ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰੂਹਾਨੀ ਪੜ੍ਹਿਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1953 ਨਗਰ ਬਹਿਰਾਮ ਹੋਇਆ 66 ਸਾਲ ਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਭੋਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹੱਸਦਾ ਵਸਦਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ' ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਅਸਹਿ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਥਾਏ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਐਤਵਾਰ ਮਿਤੀ 03-03-2019 ਨੂੰ ਪਾਏ ਗਏ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ 'ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ' ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 03-03-2019 ਨੂੰ ਪਾਏ ਗਏ। ਸਾਕ ਸਨੰਬਪੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿਤੀ। ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਲਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਪੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਖੇ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸੱਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਗੁਰਸਿਖਾ ਮਨਿ ਵਾਧਾਈਆ.....॥

ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਾਗਰ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਫਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਹਥਲਾ ਅੰਕ
ਅਪ੍ਰੈਲ 2019 ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੇ
25ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ, ਪਾਠਕ ਅਤੇ
ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ
ਹਨ।

ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਆਪ
ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ
ਰੁਸ਼ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
(ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਦਰਸਾਏ ਗੁਰਮਤਿ
ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ
ਜੀਆਂ ਤੱਕ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਖੁਰਾਕ ਲਗਾਤਾਰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਨਿਮਰ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਪਿਛਲੇ 24 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਥ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਸ ਦੀ ਲਾਈਫ
ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰੀਨੀਊ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰਨ। ਆਉ! ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਂ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ
ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੋਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ ਜੀ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਨੋਟ : - ਮਾਇਆ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵੇਰਵਾ, ਅਕਾਊਂਟ ਨੰਬਰ ਡਿਟੇਲ,
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।